

گزارش نظارتی طرح کالا برگ الکترونیکی (۲): عملکرد طرح از منظر تطبیق با قوانین، رضایت عمومی و چالش‌های اجرایی

لله الحمد لله الرحمن الرحيم

تاریخ انتشار:

۱۴۰۴/۸/۲۶

شماره مسلسل:

۲۱۱۴۸

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

عنوان گزارش:

گزارش نظارتی طرح کالابریگ الکترونیکی (۲): عملکرد طرح از منظر تطبیق با قوانین، رضایت عمومی و چالش‌های اجرایی

نوع گزارش: طرح / لایحه □، راهبردی □، نظارتی ■، پیش‌نویس قانونی □

نام دفتر:

مطالعات بخش عمومی (گروه سیاست‌های حمایتی و مقابله با فقر)

تهیه و تدوین کنندگان:

سیدهادی موسوی نیک، شهاب‌الدین فولادی مقدم

ناظر علمی:

سیدمحمدحسین فاطمی

اظهار نظر کننده داخل مرکز:

محمد رضا عبدالهی (دفتر مطالعات اقتصادی)

اظهار نظر کننده خارج از مرکز:

علی میلانی (هیئت علمی انستیتو تحقیقات تغذیه‌ای و صنایع غذایی کشور)

گرافیک و صفحه آرایی:

سمیرا صادقی عسکری

ویراستار ادبی:

زهره عطاردی

واژه‌های کلیدی:

۱. کالابریگ الکترونیک
۲. کالاهای اساسی
۳. برنامه هفتم پیشرفت
۴. سیاست حمایتی
۵. فقر شدید

تاریخ شروع مطالعه: ۱۴۰۴/۰۴/۰۱

فهرست مطالب

۷	چکیده
۸	خلاصه مدیریتی
۹	۱. مقدمه
۱۰	۲. پیشینه
۱۰	۳. لزوم سیاستگذاری در حوزه تغذیه
۱۲	۴. سبب کالابرگ الکترونیک
۱۴	۵. قوانین و مقررات مرتبط با کالابرگ الکترونیک
۱۷	۶. تطبیق اجرای طرح با قوانین مرتبط
۱۸	۷. مسیر مالی کالابرگ: مروری بر هزینه‌های طرح
۲۰	۸. نظر مردم در مورد طرح کالابرگ
۲۰	۸-۱. استفاده مشمولان از کالابرگ
۲۳	۸-۲. مشکلات اجرایی طرح کالابرگ
۲۴	۸-۳. ترجیحات مردم
۲۶	۸-۴. ارزیابی دیدگاه مردم
۲۷	۹. چالش‌های طرح کالابرگ
۲۷	۹-۱. تأمین مالی
۲۷	۹-۲. بار مالی قابل توجه
۲۷	۹-۳. سیستم دهک‌بندی
۲۸	۹-۴. تخلفات در اجرا
۲۹	۱۰. جمع‌بندی
۳۰	منابع و مآخذ

فهرست جداول

جدول ۱. مروری بر مطالعات گذشته در موضوع کالابرگ الکترونیک	۱۰
جدول ۲. مقایسه سبد غذایی مقرون به صرفه با سبد طرح کالابرگ الکترونیک	۱۳
جدول ۳. طرح کالابرگ الکترونیک در قوانین کشور	۱۵
جدول ۴. مروری بر مقررات و مصوبات دولت در خصوص طرح کالابرگ الکترونیک	۱۶
جدول ۵. جمع بندی و پیشنهادهای اصلاح طرح کالابرگ الکترونیک	۳۰

فهرست شکل ها

شکل ۱. نمودار سری زمانی مصرف سرانه کالاهای اساسی (گرم در ماه)	۱۱
شکل ۲. نمودار میانه و میانگین مصرف کالری سرانه در روز در مقایسه با معیار ۲۱۰۰ کالری	۱۲
شکل ۳. نمودار بودجه مصرفی برای طرح کالابرگ الکترونیک	۱۹
شکل ۴. نمودار الگوی خرید پاسخ گویان از فروشگاه های خرد و زنجیره ای به تفکیک مناطق شهری، روستایی و مرکز استان ها	۲۱
شکل ۵. نمودار کفایت یارانه اعتباری به تفکیک دهک در آمدی	۲۲
شکل ۶. نمودار نقش یارانه نقدی و کالابرگ در سبد هزینه غذایی خانوار به تفکیک دهک های در آمدی	۲۳
شکل ۷. نمودار مشکلات پاسخ گویان در استفاده از یارانه اعتباری کالابرگ	۲۴
شکل ۸. نمودار تصور مردم از عادلانه بودن دهک بندی پایگاه اطلاعات رفاه ایرانیان به تفکیک دهک در آمدی	۲۵
شکل ۹. نمودار میزان رضایت مردم از اجرای طرح کالابرگ الکترونیک به تفکیک دهک در آمدی	۲۶
شکل ۱۰. نمودار میانه سرانه مصرف کالری به تفکیک سه دهک بالای در آمدی	۲۸

گزارش نظارتی طرح کالابرگ الکترونیکی (۲): عملکرد طرح از منظر تطبيق با قوانین، رضایت عمومی و چالش‌های اجرایی

Doi: <https://doi.org/10.22034/mrc.report.21148>

چکیده

طرح «کالابرگ الکترونیکی» از سال ۱۴۰۱ هم‌زمان با حذف ارز ترجیحی برای هفت دهک پایین آغاز شد تا امنیت غذایی اقشار کم‌درآمد را تقویت و زیان رفاهی ناشی از اصلاحات قیمتی را جبران کند. از حیث حقوقی، این سیاست در بودجه‌های ۱۴۰۱ تا ۱۴۰۴ و ماده (۳۱) برنامه هفتم تثبیت شده است. پس از وقفه ۱۰ ماهه در سال ۱۴۰۳، اجرای آن از اسفندماه ۱۴۰۳ با مجوز برنامه هفتم از سر گرفته شد. سه مرحله اجرا تا مردادماه ۱۴۰۴ حدود ۱۱۷ هزار میلیارد تومان هزینه داشته که عمدتاً از محل فروش محصولات شرکت گاز و برداشت از صندوق توسعه ملی تأمین شده است. در بُعد اجتماعی، نظرسنجی‌ها نشان می‌دهد ۵۲.۴ درصد رضایت نسبتاً بالا از طرح وجود دارد، اما ۶۵ درصد عدالت دهک‌بندی برای شناسایی گروه هدف را مطلوب نمی‌دانند. از منظر افکار عمومی، اولویت باید به کم‌درآمدها، زنان سرپرست خانوار و افراد دارای معلولیت داده شود. همچنین ۷۳.۸ درصد یا کالابرگ را به یارانه نقدی ترجیح می‌دهند یا حاضر به کاهش یارانه در قبال نقدی شدن نیستند. چالش‌های کلیدی طرح کالابرگ عبارت است از: بار مالی سنگین، ناکارآمدی دهک‌بندی به عنوان تنها ابزار شناسایی نیازمندان، تأمین مالی ناپایدار و تخلفات ناشی از خرید اقلام خارج از سبد. بر این اساس به منظور کارآمدسازی و پایداری، اصلاحات زیر پیشنهاد می‌شود: اتصال منابع به درآمدهای پایدار مانند مالیات بر ارزش افزوده؛ محدودسازی جامعه هدف و تمرکز بر فقرای شدید و کودکان؛ تکمیل پایگاه‌های اطلاعاتی و به کارگیری ظرفیت‌های مردمی و سمن‌ها جهت شناسایی دقیق؛ و طراحی سازوکار اعتباری زنجیره‌ای برای شبکه عرضه به منظور کاهش تخلفات. گفتنی است؛ تحقق این اصلاحات می‌تواند کالابرگ را به ابزاری مؤثر در فقرزدایی و دستیابی به هدف «رفع فقر شدید» در برنامه هفتم بدل کند.

خلاصه مدیریتی

بیان / شرح مسئله

طرح کالابرگ الکترونیک از سال ۱۴۰۱ برای حمایت از هفت دهک پایین درآمدی (حدود ۶۰ میلیون نفر) در پاسخ به افزایش قیمت ناشی از حذف ارز ترجیحی کالاهای اساسی طراحی شد. این طرح، به عنوان یارانه شبه نقدی، با هدف تأمین نیازهای تغذیه‌ای اقشار کم‌درآمد و جبران زیان رفاهی ناشی از اصلاحات اقتصادی اجرا شد تا از وخامت معیشت در شرایط بحرانی، جلوگیری کند. با وجود نقش کلیدی در کاهش فشار اقتصادی، اجرای طرح در ابتدای سال ۱۴۰۳ متوقف گردید. هر چند که طرح پیش از آن نیز در یک الگوی همسان در دوره‌های زمانی منظمی اجرا نشده بود. اجرای طرح از ابتدا با چالش‌های بسیاری روبه‌رو بوده که مهم‌ترین آنها منابع مالی پایدار است که شاید اصلی‌ترین دلیل توقف طرح در ابتدای سال ۱۴۰۳ است. طرح از اسفندماه سال ۱۴۰۳ با تأمین منابع از طریق صندوق توسعه ملی مجدداً به اجرا درآمد که تفاوت‌هایی در نحوه اجرا با اشکال قبلی داشت. این گزارش، با بررسی جنبه‌های قانونی، اجرایی و اجتماعی، راهکارهایی برای پایداری و کارایی طرح ارائه می‌دهد.

نقطه نظرات / یافته‌های کلیدی

- اجرای طرح فشار مالی سنگینی به دولت تحمیل کرده است. منابع طرح عمدتاً از درآمدهای موقت مثل منابع مربوط به شرکت ملی گاز (۴۳.۳ هزار میلیارد تومان) و برداشت از صندوق توسعه ملی (۷۳.۹ هزار میلیارد) تأمین شده‌اند. از آنجایی که این منابع پایدار نیستند، ادامه طرح در آینده با ابهام روبه‌رو است و خطر توقف یا کوچک شدن آن وجود دارد.
- در آغاز اجرای طرح کالابرگ در سال ۱۴۰۱، دولت و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی با چالش‌ها و سردرگمی‌هایی مواجه بودند، اما با گذشت زمان برخی نواقص رفع و اصلاحات مرحله‌ای بهبودهایی ایجاد کرد. با این حال، به نظر می‌رسد قانونگذار و مجری طرح هنوز در زمینه استمرار، به‌روزرسانی مبلغ یارانه و به‌ویژه تأمین مالی کالابرگ الکترونیک به جمع‌بندی دقیقی نرسیده‌اند.
- کل اجرای طرح کالابرگ از انتهای سال ۱۴۰۱ تا پایان مرحله سوم در مردادماه سال ۱۴۰۴، حدود ۱۱۷.۲ هزار میلیارد تومان هزینه داشته که از محل‌های گوناگون فراهم آمده است.
- میزان رضایت کلی از طرح نسبتاً قابل توجه بوده است؛ حدود ۵۲.۴ درصد رضایت زیاد یا خیلی زیاد داشته‌اند و ۳۸.۸ درصد رضایت کمی داشته‌اند. همچنین حدود ۶۵ درصد مردم دهک‌بندی دولت (پایگاه رفاه ایرانیان) را یا ناعادلانه یا کمی عادلانه دانسته‌اند، یعنی احساس کرده‌اند افراد نیازمند واقعی از طرح جا مانده‌اند یا افراد غیر مستحق مشمول شده‌اند.
- در بخش اولویت‌ها، ۴۲.۴ درصد از دریافت‌کنندگان کالابرگ اذعان کرده‌اند ترجیح می‌دهند خود کالابرگ را دریافت کنند و ۳۱.۴ درصد تمایل دارند همین مبلغ کالابرگ را به صورت نقدی دریافت نمایند. با این حال، حاضر نیستند برای تبدیل اعتبار کالابرگ به یارانه نقدی هیچ مبلغی از اعتبار آنها کاسته شود. به عبارت دیگر، حدود ۷۳.۸ درصد جمعیت یا کالابرگ را به یارانه نقدی ترجیح می‌دهند یا حاضر به کاهش مبلغ یارانه برای دریافت نقدی نیستند.
- مهم‌ترین چالش‌های طرح عبارتند از: بار مالی بالای طرح، ناکارآمدی دهک‌بندی به عنوان تنها ابزار در شناسایی گروه‌های هدف، تأمین مالی ناپایدار و برخی تخلفات از اجرای طرح و خرید اقلام خارج از سبد تعیین شده.

پیشنهاد راهکارهای تقنینی، نظارتی یا سیاستی

- **تأمین مالی پایدار:** اتصال به درآمدهای ماده (۴۵) قانون مالیات بر ارزش افزوده و تفکیک برنامه مرتبط با فقرای شدید از سایر گروه‌های هدف و تضمین افزایش سالیانه اعتبار کالابرگ فقرای شدید دست کم به میزان افزایش مالیات بر ارزش افزوده پرداختی سه دهک پایین درآمدی.
- **کاهش جامعه هدف:** محدودسازی جامعه هدف به نیازمندان به خصوص فقرای شدید، کودکان، زنان سرپرست خانوار و سالمندان نیازمند و معلولین و بیماران خاص در راستای اهداف مواد (۳۰) و (۳۱) قانون برنامه هفتم پیشرفت.
- **اصلاح شیوه شناسایی:** اصلاح شیوه دهک‌بندی و تکمیل اطلاعات و ترکیب پایگاه داده اطلاعات رفاه ایرانیان با داده‌های میدانی و مردمی (با کمک خیرین و سازمان‌های مردم‌نهاد و از طریق پنجره واحد حمایت اجتماعی) برای دقت و عدالت بیشتر.
- **بهبود روش اجرا:** از جمله اتصال زنجیره عرضه کالاهای اساسی از واردات مواد اولیه تا فروشنده‌های خرد به سازوکار اعتباری کالابرگ برای کاهش تخلفات و تنوع‌بخشی به سبد براساس منطقه جغرافیایی و الگوی مصرف مناطق.

۱. مقدمه

در حال حاضر، طرح کالابرگ الکترونیک به عنوان یکی از حمایت‌های مهم دولت برای هفت دهک پایین درآمدی جامعه شناخته می‌شود. این طرح اساساً در پاسخ به نگرانی‌های فزاینده درباره دسترسی به مواد غذایی کافی در میان اقشار کم‌درآمد و آسیب‌پذیر با هدف تأمین حداقل نیازهای تغذیه‌ای این گروه‌ها در شرایط تورمی اقتصاد کشور طراحی و اجرا شد. اجرای طرح کالابرگ الکترونیک به اصلاحات اقتصادی ابتدای سال ۱۴۰۱ باز می‌گردد، زمانی که دولت با تغییر قیمت ارز برای کالاهای اساسی، یارانه‌های غیرمستقیم را به یارانه‌های مستقیم تبدیل کرد و در ادامه، از ماه‌های پایانی همان سال، کالابرگ الکترونیک را به عنوان یک سیاست حمایتی مکمل معرفی نمود تا خلأهای ناشی از این تغییرات را پر کند و اطمینان حاصل شود که حمایت‌ها مستقیماً به سمت نیازهای ضروری هدایت شوند. با وجود اینکه اجرای این طرح در طول سال‌های اولیه با نوسانات و عدم انسجام کافی همراه بود (از جمله تغییرات مکرر در جامعه هدف و میزان یارانه اعتباری)، اما به‌ویژه با افزایش اعتبار یارانه‌ای در پایان سال ۱۴۰۲، به یکی از ستون‌های اصلی حمایت از هفت دهک درآمدی تبدیل شد و نقش کلیدی در کاهش فشارهای اقتصادی بر خانوارهای کم‌درآمد ایفا کرد. پس از تغییر دولت، یارانه کالابرگ الکترونیک با برخی اصلاحات در نحوه اجرا ادامه یافت و حتی در شرایط چالش‌برانگیز پس از جنگ تحمیلی ۱۲ روزه، تداوم این طرح اهمیت دوچندانی یافت.

این گزارش با هدف ارائه یک ارزیابی جامع و همه‌جانبه از اجرای طرح کالابرگ الکترونیک از آغاز تا امروز، به بررسی جنبه‌های مختلف آن می‌پردازد. در این گزارش ابتدا ردپای قانونی این طرح در قوانین و مقررات بررسی می‌شود. سپس نحوه اجرای طرح از مراحل اولیه تا تغییرات اخیر مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. در ادامه نظرات و بازخوردهای مردم با اتکای به نظرسنجی اخیر انجام شده توسط مرکز پژوهش‌های مجلس مورد تحلیل قرار می‌گیرد تا تصویر کاملی از پذیرش اجتماعی آن شکل گیرد. در پایان نیز، با آسیب‌شناسی دقیق این عناصر، پیشنهادهایی عملی ارائه خواهد شد تا منجر به کارآمدی و پایداری طرح در آینده شود.

۲. پیشینه

با توجه به اینکه اجرای طرح کالبرگ الکترونیک از سال ۱۴۰۱ آغاز شده است، این سیاست هنوز در مراحل ابتدایی اجرا قرار دارد و به همین دلیل، مطالعات و گزارش‌های تحلیلی گسترده‌ای درباره آن منتشر نشده است. در میان منابع موجود، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در چند گزارش به صورت رسمی به بررسی ابعاد مختلف این طرح پرداخته است. مطالعات انجام شده توسط این مرکز، اگرچه محدود هستند، اما از معدود منابع تحلیلی موجود درباره عملکرد و چالش‌های کالبرگ الکترونیک به‌شمار می‌آیند. فهرست این دو گزارش در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۱. مروری بر مطالعات گذشته در موضوع کالبرگ الکترونیک

عنوان مطالعه	نام نویسندگان	سال انتشار	نتایج
گزارش نظارتی ارزیابی طرح کالبرگ الکترونیکی	شهاب‌الدین فولادی مقدم	۱۴۰۳	گزارش عنوان دارد که منابع مالی ناپایدار اجرای طرح و گسترده بودن جامعه هدف طرح در طرح فجرانه باعث هزینه‌های قابل توجهی شده است. از این رو، گزارش اتصال هزینه‌های طرح به ظرفیت منابع ماده (۴۵) قانون مالیات بر ارزش افزوده را پیشنهاد می‌دهد.
بررسی بخش دوم لایحه بودجه سال ۱۴۰۴: کالبرگ الکترونیکی	سیدهای موسوی نیک	۱۴۰۴	گزارش پیشنهادهایی در خصوص هدفمند کردن یارانه اعتباری کالبرگ الکترونیکی دارد؛ به گونه‌ای که پیشنهاد می‌کند، دوسوم اعتبارات برای یارانه کالبرگ الکترونیکی به فقرای شدید اختصاص یابد.
سنجش دیدگاه مشمولان کالبرگ درباره ابعاد مختلف طرح	ملیحه سپاسگر، زهرا سادات مشکاتی، سعید آجرلو	۱۴۰۴	گزارش بر اساس نتایج حاصل از نظر سنجی نتیجه می‌گیرد که مردم از نحوه اجرای طرح کالبرگ در سال ۱۴۰۴ رضایت داشته‌اند.

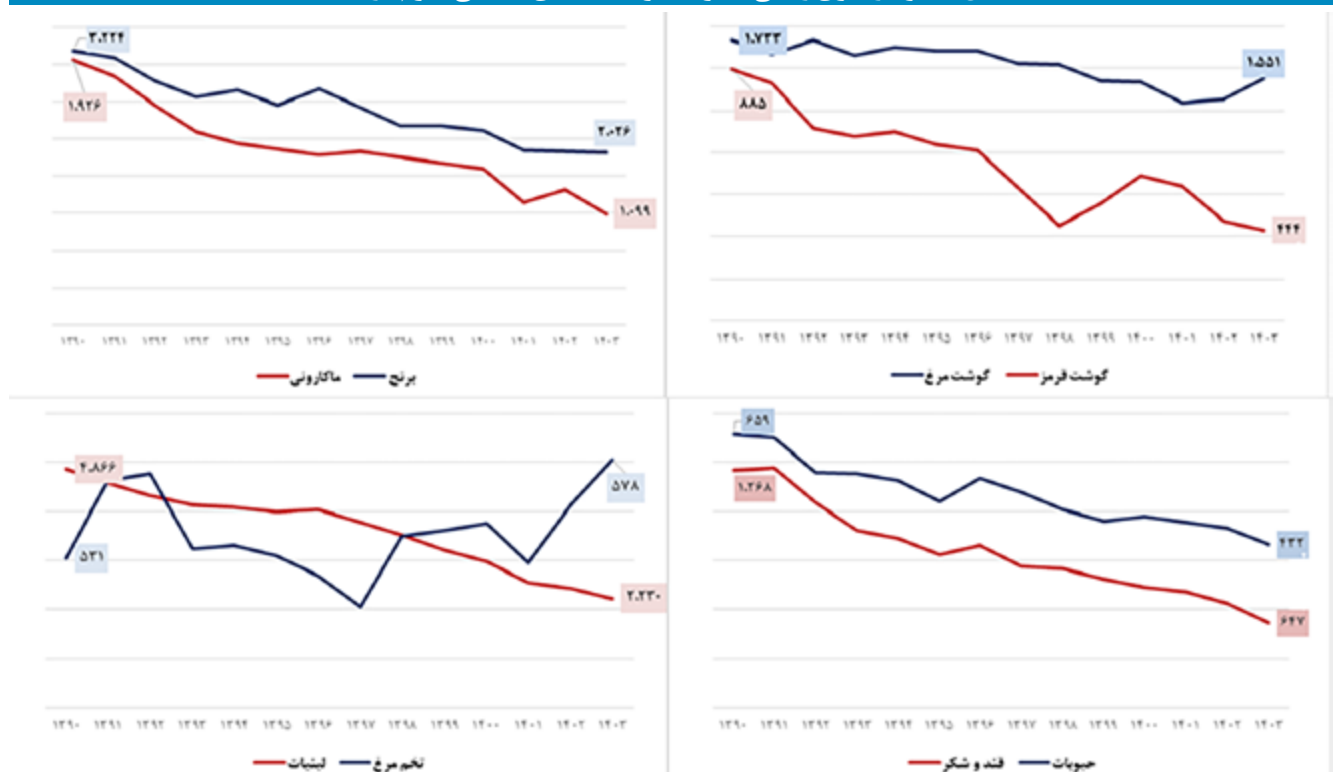
۳. لزوم سیاست‌گذاری در حوزه تغذیه

دغدغه سیاست‌گذاران در زمینه تغذیه و امنیت غذایی در کشور، ریشه در شواهد آماری مربوط به الگوی مصرف خانوارهای ایرانی دارد. بررسی داده‌های طرح هزینه و درآمد خانوار مرکز آمار ایران در بازه زمانی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۳ در شکل ۱ نشان می‌دهد که مصرف سرانه بسیاری از کالاهای اساسی در سیزده سال اخیر با روندی نزولی مواجه بوده است. مطابق نتایج به دست آمده از این داده‌ها، میزان مصرف اقلامی نظیر برنج، ماکارونی، گوشت قرمز، حبوبات و قند و شکر طی این دوره کاهش قابل توجهی یافته است. این روند نزولی را می‌توان ناشی از شرایط اقتصادی و معیشتی نامطلوب دهه ۱۳۹۰ دانست، دوره‌ای که تحت تأثیر تحریم‌های اقتصادی و به‌ویژه پیامدهای ناشی از همه‌گیری ویروس کرونا، قدرت خرید و درآمد قابل تصرف خانوارها به شکل معناداری کاهش یافت. هرچند در همین بازه زمانی، مصرف برخی اقلام نظیر تخم‌مرغ و گوشت مرغ رشد نسبی نشان داده است، اما این افزایش مصرف عمدتاً نتیجه جایگزینی این اقلام با کالاهای گران‌تر و کمتر در دسترس تر نظیر گوشت قرمز و برنج بوده که ناشی از تغییر در قیمت‌های نسبی اتفاق افتاده و لزوماً بیانگر بهبود در وضعیت تغذیه خانوارها نیست. علاوه بر این، بخشی از تغییرات مشاهده شده در ترکیب سبد غذایی خانوارها را می‌توان به تحول تدریجی در الگوی مصرف و ذائقه غذایی طی سال‌های اخیر نسبت داد. با وجود این، شدت کاهش مصرف در برخی اقلام اساسی مانند گوشت قرمز و برنج به گونه‌ای است که مصرف سرانه آنها در سال ۱۴۰۳ تقریباً به نصف سطح مصرف در سال ۱۳۹۰ رسیده است. چنین افتی می‌تواند به معنای کاهش جدی در تأمین ریز مغذی‌ها و

درشت‌مغذی‌های ضروری مورد نیاز بدن بوده و در بلندمدت پیامدهایی همچون افت سطح سلامت عمومی، افزایش شیوع سوءتغذیه، کاهش بهره‌وری نیروی انسانی و افزایش هزینه‌های درمانی کشور را به همراه داشته باشد. تداوم این روند زنگ خطری برای نظام سیاستگذاری تغذیه و رفاه اجتماعی است، زیرا در صورت بی‌توجهی می‌تواند پیامدهای گسترده‌ای بر امنیت غذایی و توسعه انسانی کشور بر جای گذارد.

شکل ۱. نمودار سری زمانی مصرف سرانه کالاهای اساسی (گرم در ماه)

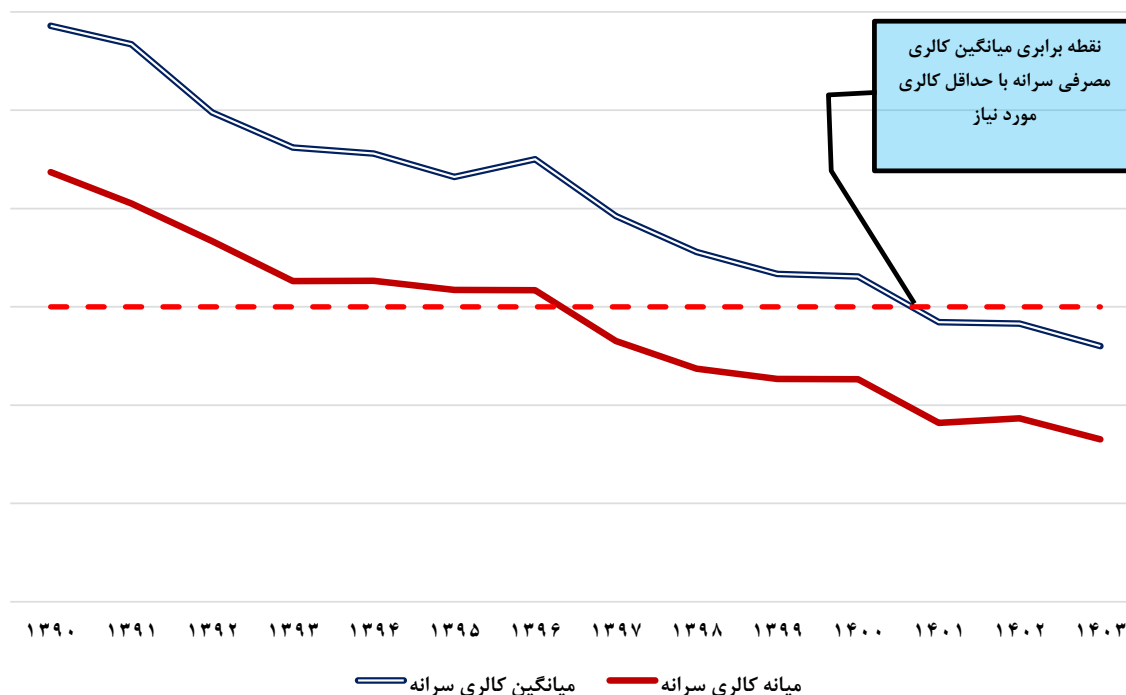
مأخذ: محاسبات تحقیق (داده‌های هزینه درآمد خانوار).

لازم به ذکر است؛ روند کاهشی مصرف اقلام اساسی غذایی در سال‌های اخیر به‌طور مستقیم بر میزان کالری دریافتی خانوارهای کشور تأثیر گذاشته و موجب کاهش تدریجی مصرف سرانه کالری شده است. بررسی داده‌های طرح هزینه و درآمد خانوار و نتایج ارائه شده در شکل ۲ نشان می‌دهد که میانگین و میان مصرف سرانه کالری در طول سال‌های مورد مطالعه روندی نزولی را طی کرده‌اند. در این شکل، میزان کالری مصرفی با خط آستانه حداقلی ۲۱۰۰ کالری که به‌عنوان سطح پایه مورد نیاز برای تأمین انرژی روزانه انسان در نظر گرفته می‌شود، مقایسه شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، میانگین مصرف سرانه کالری در سال ۱۴۰۱ و میان مصرف سرانه کالری در سال ۱۳۹۶ از این خط حداقلی عبور کرده و به زیر سطح استاندارد رسیده‌اند. این وضعیت نشان‌دهنده آن است که بخش قابل توجهی از جمعیت کشور در سال‌های اخیر نتوانسته‌اند نیاز انرژی روزانه خود را به‌طور کامل تأمین کنند.^۱ کاهش مصرف کالری در واقع تنها به‌معنای افت انرژی دریافتی نیست، بلکه بیانگر عدم تأمین هم‌زمان ریزمغذی‌ها و درشت‌مغذی‌های ضروری مورد نیاز بدن است، موضوعی که در بلندمدت می‌تواند پیامدهای نامطلوبی همچون افزایش بروز سوءتغذیه، کاهش سطح سلامت عمومی و افزایش آسیب‌پذیری جمعیت در برابر بیماری‌ها و همچنین کاهش

۱. براساس مطالعه سید غذایی مطلوب برای جامعه ایرانی، بخشی از کاهش کالری دریافتی مربوط به تغییر هرم جمعیتی کشور طی دهه‌های گذشته بوده، به‌طوری که میزان کالری مورد نیاز جمعیت، با روند پیری کاهش می‌یابد.

قدرت یادگیری کودکان را به همراه داشته باشد. داده‌ها و شواهد موجود در شکل ۲، به روشنی بیانگر آن است که مسئله سوء تغذیه در کشور از جنبه آماری و سیاستی دارای موضوعیت جدی است و نمی‌توان آن را نادیده گرفت. بر این اساس، اجرای سیاست‌های حمایتی هدفمند در قالب طرح‌های کالایی و تغذیه‌ای مانند طرح کالابرگ الکترونیک برای تضمین دسترسی خانوارها به حداقل نیاز کالری و ریز مغذی‌های حیاتی، ضرورتی انکارناپذیر و یکی از اولویت‌های اساسی نظام سیاستگذاری در حوزه امنیت غذایی محسوب می‌شود.

شکل ۲. نمودار میانه و میانگین مصرف کالری سرانه در روز در مقایسه با معیار ۲۱۰۰ کالری

مأخذ: همان.

۴. سبد کالابرگ الکترونیک

شاید بتوان گفت مهم‌ترین هدف طرح کالابرگ الکترونیک، تأمین سطحی از نیازهای غذایی گروه‌های هدف است. از این رو، انتخاب اقلام تشکیل‌دهنده سبد کالای این طرح اهمیت ویژه‌ای دارد. برای ارزیابی سبد کالای طرح کالابرگ الکترونیک نیازمند معیاری برای قضاوت هستیم. در این زمینه، «انستیتو تحقیقات تغذیه‌ای و صنایع غذایی کشور» دو الگوی اصلی با عنوان «سبد غذایی مطلوب» و «سبد غذایی مقرون به صرفه» را تدوین و معرفی کرده است. سبد غذایی مطلوب قادر است صد درصد نیاز کالری روزانه هر فرد (۲۴۰۱ کیلو کالری در روز) را پوشش دهد؛ در حالی که سبد غذایی مقرون به صرفه حدود ۹۵ درصد این نیاز، یعنی ۲۳۸۶ کیلو کالری را تأمین می‌کند. پیش شرط و منطق طراحی هر دو سبد بر این اساس استوار است که بتوانند ۸۰ درصد از ریز مغذی‌های کلیدی شامل آهن، کلسیم، ویتامین ریбоفلاوین و ویتامین A را فراهم کنند، زیرا فرض بر این است که تأمین این چهار ریز مغذی کلیدی می‌تواند به دلیل کفایت و ارزش تغذیه‌ای منابع غذایی تأمین‌کننده آنها، تضمین‌کننده سایر ریز مغذی‌ها مورد نیاز انسان نیز باشد.

بر اساس مقایسه‌ای که در جدول ۲ میان سبد غذایی مقرون به صرفه انستیتو تحقیقات تغذیه‌ای و صنایع غذایی کشور و سبد کالابرگ انجام

شده، مشاهده می‌شود که در سبد مقرون به صرفه برای هر قلم کالا مقدار مشخصی تعیین شده است. مبنای اجرای طرح کالابرگ تا سال ۱۴۰۲ نیز بر همین اساس بود، به این معنا که مقدار معینی از هر کالا برای افراد مشخص و مصرف آن تا حدی الزام آور بود. اما در مدل جدید اجرای طرح، میزان انعطاف و آزادی خانوارها در انتخاب کالا افزایش یافته است؛ به طوری که مصرف از هر قلم سبد کالابرگ اکنون اختیاری بوده و افراد می‌توانند براساس نیاز و ترجیح خود تصمیم بگیرند. باین حال، بررسی تطبیقی میان اقلام نشان می‌دهد که به جز در مورد نان، سبزی‌ها و میوه‌ها (که با رنگ قرمز مشخص شده‌اند)، ترکیب سبد کالابرگ از نظر نوع اقلام تا حد زیادی با سبد مقرون به صرفه هم‌پوشانی دارد (اقلام با رنگ سبز)؛ البته به استثنای گوشت ماهی و مغذی‌های خوراکی که در سبد کالابرگ وجود ندارند (رنگ زرد).

در نگاه نخست، افزایش آزادی انتخاب در سبد جدید طرح کالابرگ اقدامی مطلوب به نظر می‌رسد، چرا که می‌تواند موجب افزایش رضایت و مطلوبیت گروه‌های هدف شود. باین حال، چنانچه این آزادی در عمل منجر به تغییر الگوی مصرف و تمایل بیشتر خانوارها به خرید اقلام ارزان‌تر مانند قند و شکر گردد، پیامدهای آن از منظر سلامت و امنیت غذایی در بلندمدت نگران‌کننده خواهد بود. در چنین حالتی، ممکن است بخش قابل توجهی از کالری مورد نیاز از منابعی تأمین شود که از نظر تغذیه‌ای ارزش چندانی ندارند. از این رو، یکی از چالش‌های مهم مدل جدید طرح کالابرگ، نحوه کنترل و هدایت این آزادی در انتخاب سبد غذایی است تا هدف اصلی طرح، یعنی ارتقای امنیت غذایی و سلامت تغذیه‌ای خانوارهای هدف، دچار خدشه نشود.

جدول ۲. مقایسه سبد غذایی مقرون به صرفه با سبد طرح کالابرگ الکترونیکی [۷]

اقلام	سبد غذایی مطلوب و مقرون به صرفه انستیتو تحقیقات تغذیه‌ای و منابع غذایی کشور (گرم در روز سرانه)	سبد کالابرگ	توضیحات
نان	۳۰۰		پرداخت پارانه نان از طریق طرح هوشمندسازی آرد و نان به وسیله یک سامانه هوشمند سازی در وزارت امور اقتصاد و دارایی در حال انجام است.
برنج	۵۰	اختیاری	-
ماکارونی	۳۰	اختیاری	-
حبوبات و مغزها	۳۰	اختیاری	حبوبات در سبد کالابرگ قرار دارد، اما مغذی‌های خوراکی در سبد کالابرگ قرار داده نشده است.
سیب زمینی	۷۰		-
سبزی‌ها	۳۰۰		-
میوه‌ها	۲۰۰		-
گوشت قرمز	۲۰	اختیاری	گوشت منجمد گوساله
گوشت سفید	۵۰	اختیاری	گوشت سفید از نظر انستیتو تحقیقات تغذیه‌ای و منابع غذایی کشور شامل گوشت مرغ و گوشت ماهی می‌شود؛ در حالی که سبد کالابرگ تنها گوشت مرغ را پوشش می‌دهد.
تخم مرغ	۴۵	اختیاری	-
لبنیات	۳۰۰	اختیاری	از دسته لبنیات اقلام پنیر، شیر و ماست جز، سبد کالابرگ هستند.
روغن گیاهی مایع	۴۰	اختیاری	-
قند و شکر	۳۰	اختیاری	-

۵. قوانین و مقررات مرتبط با کالا برگ الکترونیک

طرح کالا برگ الکترونیک به عنوان یکی از ابزارهای حمایتی دولت در حوزه رفاه اجتماعی، برای نخستین بار در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور به صورت رسمی مطرح گردید و به دولت این اختیار را داد تا در خصوص حذف برخی کالاها از سبد تخصیص ارزش ترجیحی اقدام کند، البته این مجوز مشروط به جبران زیان رفاهی وارد شده به مصرف کنندگان از طریق سازوکاری مانند کالا برگ الکترونیک بود تا اطمینان حاصل شود که خانوارها از دسترسی به کالاهای اساسی محروم نشوند. این رویکرد اولیه نشان دهنده تلاش قانونگذار برای تعادل میان اصلاحات اقتصادی و حفظ سطح رفاه عمومی بود، جایی که کالا برگ الکترونیک به عنوان ابزاری برای توزیع هدفمند یارانه‌ها و جلوگیری از افزایش قیمت کالای اساسی ناشی از حذف ارزش ترجیحی دیده می‌شد.

در قانون بودجه سال ۱۴۰۲، این طرح بار دیگر در دستور کار سیاستی قرار گرفت، اما این بار زیر چتر تبصره هدفمندی یارانه‌ها جای گرفت و به طور خاص در بند «ی» تبصره «۱۴» این قانون، از محل اعتبارات مصارف هدفمندی و جداول متفرقه بودجه، یارانه‌ای مازاد بر یارانه‌های پیشین در قالب کالا برگ الکترونیکی جهت حمایت معیشتی از دهک‌های پایین درآمدی پیش‌بینی گردید تا خانوارهای فقیر بتوانند به کالاهای اساسی دسترسی آسان‌تری داشته باشند و مصرف خوراکی‌های خود را نسبت به دوره‌های قبل هموار سازند. قانونگذار در این بند به صراحت بر ماهیت جدید و اضافی این یارانه نسبت به یارانه‌های قبلی تأکید کرده بود، اما در عین حال، تأمین منابع آن را از محل منابع هدفمندی یارانه‌ها و اعتبارات متفرقه^۱ تعیین نمود که این روش برای یک یارانه شبه‌نقدی تقریباً پایدار چندان منطقی به نظر نمی‌رسد. با وجود این، به دلیل ناکافی بودن منابع پیش‌بینی شده، در مصوبه هیئت وزیران برای اجرای طرح کالا برگ الکترونیک، منابع لازم از درآمدهای شرکت ملی گاز تأمین شد، هر چند این منبع نیز نمی‌توانست تضمین‌کننده پایداری بلندمدت اعتبارات مورد نیاز برای چنین طرحی باشد. ادامه این روند در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ نیز مشاهده می‌شود، جایی که در جزء «۲» بند «الف» تبصره «۸» (که همان تبصره هدفمندی یارانه‌هاست) کالا برگ الکترونیک به عنوان یکی از مصارف اعتبارات هدفمندی تعیین گردید و به نظر می‌رسد قانونگذار قصد داشته بخشی از یارانه نقدی را به این شکل اختصاص دهد، بدون آنکه صریحاً مشخص کند آیا این یارانه مازاد بر یارانه‌های قبلی است یا خیر و یا اینکه جامعه هدف این طرح چه کسانی هستند که این ابهام در نهایت منجر به محدود شدن اجرای آن تا انتهای طرح فجرانه تا اردیبهشت ماه سال ۱۴۰۳ شد و بعد از آن، طرح متوقف گردید.

بعد از گذشت حدود یک سال، در قانون بودجه سال ۱۴۰۴، بند «ت» تبصره «۱۳» دو رویکرد متفاوت نسبت به کالا برگ الکترونیک اتخاذ کرده است، نخست مشمولان یارانه نقدی می‌توانند به صورت داوطلبانه شیوه دریافت یارانه خود را از نقدی به کالا برگ تغییر دهند و دوم، دولت موظف است از محل درآمدهای حاصل از حذف یارانه نقدی سه دهک بالای درآمدی و همچنین منابع پیش‌بینی شده در [ماده \(۴۵\) قانون مالیات بر ارزش افزوده](#)، از ۴۰۰ هزار خانوار دچار فقر شدید از طریق کالا برگ الکترونیک حمایت کند تا تمرکز بر لایه‌های آسیب‌پذیر جامعه افزایش یابد. این تبصره در کنار بند «پ» تبصره «۵» همان قانون، که به جبران زیان رفاهی خانوارها ناشی از اصلاح نرخ ارزش ترجیحی اشاره دارد، قرار گرفته و با توجه به سابقه این موضوع در سال ۱۴۰۱، به نظر می‌رسد منظور قانونگذار از این حمایت، همان کالا برگ الکترونیک یا یارانه نقدی باشد تا آثار منفی احتمالی اصلاح قیمت ارزش بر سبد معیشت خانوارها کاهش یابد. این دو تبصره گامی رو به جلو در قانونگذاری طرح کالا برگ الکترونیک بود؛ زیرا ضمن تعیین جامعه هدف، محل تأمین منابع را نیز مشخص کرده و تلاش شده منابع به صورت پایدار در قانون پیش‌بینی شود.

در نهایت با جست‌وجو در قوانین بلندمدت برای ردپای کالا برگ الکترونیک به ماده (۳۱) قانون برنامه هفتم پیشرفت می‌رسیم، جایی که

۱. ردیف ۵۳۰۰۰۰-۱۹ مربوط به کمک به طرح‌های بهینه‌سازی مصرف سوخت است.

قانون به وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مجوز داده تا با هدف کاهش فقر و از طریق شناسایی خانوارهای کم‌درآمد تا دهک هفتم، کالابرگ الکترونیکی برای اقلام ضروری ارائه دهد که این امر نشان‌دهنده گسترش دامنه حمایتی به سطوح گسترده‌تری از جامعه است. در این قانون گروه هدف طرح حداکثر هفت دهک اول درآمدی تعیین شده که این رویکرد از مهرماه سال ۱۴۰۲ مبنای اجرای طرح کالابرگ الکترونیک بوده است. به نظر می‌رسد، این بند از قانون اصلی‌ترین ابزار برنامه هفتم برای کاهش فقر مطلق (و یا شدید) به سمت صفر است؛ چراکه تقریباً این بند از قانون تنها مورد قانونگذاری حمایتی ذیل شاخص‌های هدف برنامه در ماده (۳۰) (یعنی صفر شدن نرخ فقر مطلق) بوده که حمایت جدید را مازاد بر حمایت‌های گذشته مجاز دانسته است.

جدول ۳. طرح کالابرگ الکترونیک در قوانین کشور [۶]

قانون	متن قانون
جزء «۱» بند «ص» تبصره «۱» قانون بودجه سال ۱۴۰۱	به دولت اجازه داده می‌شود در سال ۱۴۰۱ تا معادل سقف ردیف (۱۸) جدول مصارف تبصره «۱۴» این قانون را از طریق تأمین منابع مابه‌التفاوت ارزش ترجیحی برای واردات کالاهای اساسی، دارو و تجهیزات مصرفی پزشکی اختصاص دهد. چنانچه دولت قصد دارد کالایی را از سبد ارزش ترجیحی حذف نماید باید قبلاً ترتیبات قانونی جبران زیان رفاه مصرف‌کننده برای کالاهای اساسی را از طریق کالابرگ الکترونیکی و در امور پزشکی از طریق بیمه‌ها و به طرق جایگزین مطمئن به انجام رسانده باشد؛ به‌طوری‌که افراد بتوانند این کالاهای خدمات را به نرخ پایان شهریور ۱۴۰۰ و در سقف سهمیه تعیین شده تهیه کنند [۱].
بند «ی» تبصره «۱۴» قانون بودجه سال ۱۴۰۲	دولت مجاز است از محل منابع این تبصره و ردیف اعتباری ۱۹-۵۳۰۰۰۰۰۰ این قانون به‌منظور جبران کاهش خرید دهک‌های پایین درآمدی ناشی از افزایش قیمت کالاهای اساسی در سال ۱۴۰۲ علاوه بر یارانه نقدی و معیشتی در قالب کالابرگ الکترونیکی به خانوارهای مشمول پرداخت کند. آیین‌نامه اجرایی این بند شامل نحوه تعیین خانوارهای مشمول با اولویت پنج دهک پایین درآمدی به پیشنهاد سازمان برنامه و بودجه کشور (مسئول)، وزارت امور اقتصاد و دارایی و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی حداکثر تا پایان اردیبهشت‌ماه به تصویب هیئت وزیران می‌رسد. سازمان برنامه و بودجه مکلف است، گزارش عملکرد این بند را هر سه ماه یکبار به کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات، اقتصادی و اجتماعی مجلس شورای اسلامی ارائه نماید [۲].
جزء «۲» بند «الف» تبصره «۸» قانون بودجه سال ۱۴۰۳	منابع جزء «۱» این بند برای پرداخت یارانه دارو، شیر خشک و ملزومات مصرفی پزشکی، یارانه نقدی، معیشتی و کالابرگ الکترونیکی، کمک به خانوارهای تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی کشور، یارانه نان، یارانه بیمه ملوانان و هزینه‌های سرمایه‌گذاری و کمک به شرکت‌های نفت و گاز و پالایش و پخش فراورده‌های نفتی، مصارف مصرف‌جویی انرژی و سایر مصارف ضروری در چارچوب <u>قانون هدفمند کردن یارانه‌ها</u> تخصیص می‌یابد. یارانه نقدی- معیشتی و مستمری مددجویان تحت پوشش سازمان بهزیستی کشور و یارانه دارو موضوع این بند مستقیماً به ذی‌نفع نهایی (حساب مورد سرپرستان خانوارها و داروخانه‌ها) پرداخت می‌شود. سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها موظف است با ابلاغ و تخصیص سازمان برنامه و بودجه کشور نسبت به پرداخت مصارف در حدود منابع وصولی اقدام نماید [۳].
بند «الف» ماده (۳۱) قانون برنامه هفتم پیشرفت	وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مجاز است در سقف منابع مربوط در قوانین بودجه سنواتی با طراحی و استقرار نظام تأمین اجتماعی چندلایه، مبتنی بر آزمون وسیع با هدف کاهش فقر مطلق و بهبود توزیع درآمد و با شناسایی اقشار کم‌درآمد تا دهک هفتم در آمدی با رویکرد اجتماع‌محور نسبت به ارائه اقلام ضروری، در قالب بسته معیشتی پایه به خانوارهای کم‌درآمد به‌صورت کالابرگ الکترونیکی مازاد بر یارانه‌های قانونی اقدام نماید [۴].
بند «ت» تبصره «۱۳» قانون بودجه سال ۱۴۰۴	در صورت درخواست سرپرستان خانوار مشمول یارانه نقدی برای تغییر شیوه پرداخت از نقدی به کالابرگ الکترونیکی، استفاده از مبالغ کالابرگ الکترونیکی برای سرپرستان خانوارهای مشمول یارانه نقدی به‌صورت داوطلبانه مجاز می‌باشد. سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها موظف است ساز و کار اجرایی لازم را برای افراد متقاضی مهیا نموده و دستورالعمل اجرایی آن را با تأیید سازمان برنامه و بودجه کشور ابلاغ و گزارش تفصیلی عملکرد این بخش را هر سه ماه یکبار به مجلس شورای اسلامی ارسال نماید. در جهت اجرای اهداف برنامه هفتم مبنی بر کاهش فقر مطلق، دولت مکلف است از محل منابع حاصل از حذف یارانه نقدی دهک‌های هشتم، نهم و دهم، ماده (۴۵) قانون مالیات بر ارزش افزوده و بازنگری در سیاست‌های حمایتی نقدی و غیرنقدی حداقل به میزان چهار صد هزار میلیارد (۴۰۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال بسته حمایت از معیشت محرومان از جمله حمایت از حداقل ۴۰۰ هزار خانوار دچار فقر شدید به تشخیص وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی که تحت پوشش نهادهای حمایتی نیستند و بر اساس نیازمندبایی فعال با مشارکت خیرین و سازمان‌های مردم‌نهاد در قالب سامانه پنجره واحد خدمات حمایتی (موضوع بند «ب» ماده (۳۱) قانون برنامه هفتم پیشرفت) شناسایی می‌شوند و همچنین افزایش اعتبار کالابرگ برای خانوارهای تحت پوشش نهادهای حمایتی و یا عضو سه دهک پایین درآمدی را از خردادماه سال ۱۴۰۴ اجرایی نماید. همچنین به‌منظور تشویق خانوارها به مشارکت بیشتر در طرح و برخورداری از مزایای آن، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مکلف است با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط، ساز و کاری طراحی نماید که خانوارهای یارانه‌گیر مشارکت‌کننده در طرح کالابرگ الکترونیک از تخفیفات فروشگاه‌های داوطلب مشارکت در طرح بهره‌مند گردند [۵].
بند «ج» تبصره «۵» قانون بودجه سال ۱۴۰۴	دولت مکلف است اعتبار لازم برای جبران قدرت خرید خانوارهای طبقات متوسط و پایین درآمدی جامعه، متناسب با اصلاح نرخ ارزش ترجیحی در سال ۱۴۰۴ را در ردیف مستقل پیش‌بینی کند و اعتبار مزبور را حسب مورد به دستگاه‌های اجرایی مرتبط و یا مصرف‌کننده نهایی پرداخت کند. اعتبار این ردیف تخصیص یافته تلقی می‌شود و دستگاه اجرایی ذی‌ربط مکلف به مصرف اعتبار در یافتی به‌منظور جبران قدرت خرید خانوارهای مزبور خواهد بود. آیین‌نامه اجرایی این بند شامل نحوه تعیین خانوارهای مشمول با اولویت پنج دهک پایین درآمدی به پیشنهاد سازمان برنامه و بودجه کشور (مسئول)، وزارت امور اقتصادی و دارایی و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی حداکثر تا پایان اردیبهشت‌ماه به تصویب هیئت وزیران می‌رسد. خزانه‌داری کل کشور مکلف است منابع و مصارف ریالی ارزش ترجیحی را به تفکیک در ردیف‌های درآمدی و هزینه‌ای ثبت و گزارش آن را هر سه ماه یکبار به کمیسیون‌های برنامه و بودجه و محاسبات و اقتصادی مجلس شورای اسلامی ارسال کند [۵].

از آنجا که قوانین الزام‌آور مرتبط با طرح کالابرگ الکترونیکی عمدتاً به صورت کلی و بدون جزئیات اجرایی تدوین شده‌اند، دولت برای پیاده‌سازی این طرح، به تدریج آیین‌نامه‌های اجرایی و مصوبات لازم را براساس نیازهای اجرایی تهیه کرده است. نقطه آغاز این فرایند به ماه‌های پایانی سال ۱۴۰۱ بازمی‌گردد، زمانی که در جلسه یکصدویکم ستاد هماهنگی اقتصادی دولت، اولین مصوبه مرتبط با کالابرگ الکترونیکی تصویب شد. این مصوبه اجرای آزمایشی و موقت طرح را در استان هرمزگان، با سبدی مشخص از کالاهای خوراکی و بدون هیچ یارانه تشویقی برای مشمولان، پیش‌بینی کرده بود. با ورود به سال ۱۴۰۲، که یارانه کالابرگ علاوه بر یارانه نقدی همچنان در قانون بودجه تکرار شده بود، دولت مصوبه‌ای دیگر برای واریز مبالغ یارانه کمک‌معیشتی مشمولان به حساب مجری طرح (شرکت فارا) توسط سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها تدوین کرد. هرچند تا زمان تدوین این تصویب‌نامه در دولت، اجرای کالابرگ به صورت محدود و تنها برای سه دهک پایین درآمدی در حال اجرا بود. در اواسط سال ۱۴۰۲، گام مهم‌تری برداشته شد و دولت آیین‌نامه اجرایی تبصره «۱۴» ماده واحده قانون بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور را تصویب کرد که بخشی از آن به کالابرگ اختصاص یافته بود. در این آیین‌نامه تصریح شده که ۳۸ هزار میلیارد تومان از محل فروش داخلی و صادرات محصولات گازی به سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها واریز شود تا با هدف حفظ قدرت خرید خانوارها، صرف اجرای طرح کالابرگ الکترونیکی شود. پیش از این مصوبه، اجرای طرح هزینه‌چندانی نداشت و در قوانین و مصوبات قبلی، هیچ ردپایی از تأمین منابع مالی مشخص دیده نمی‌شد، اما از این نقطه به بعد، با تأمین هزینه‌ها از طریق شرکت گاز، دولت نه تنها جامعه هدف را گسترش داد، بلکه یارانه تشویقی کالابرگ را در قالب طرح‌های فجرانه از بهمن ماه ۱۴۰۲ افزایش داد و این روند تا اردیبهشت ماه ۱۴۰۳ ادامه یافت. این تغییرات، ضمن افزایش قابل توجه مشارکت مشمولان، هزینه‌های اجرای طرح را به طور چشمگیری بالا برد و همین امر، تردیدهایی در مورد ادامه آن ایجاد کرد. با این حال، در اردیبهشت ماه ۱۴۰۳، دولت تصویب‌نامه‌ای برای استمرار اجرای طرح کالابرگ الکترونیکی تدوین کرد، هرچند با تغییر دولت در ماه‌های ابتدایی همان سال، این تصویب‌نامه به سرانجام نرسید. در نهایت، به رغم اینکه قانون بودجه سال ۱۴۰۳، یارانه نقدی و کالابرگ الکترونیکی را به صورت یکپارچه و ادغام شده در نظر گرفته بود و منبع مازاد چندانی برای کالابرگ پیش‌بینی نشده بود، دولت در انتهای سال ۱۴۰۳ تصمیم به ادامه اجرای طرح گرفت و تصویب‌نامه‌ای جدید در خصوص حمایت معیشتی از هفت دهک پایین درآمدی (معادل ۶۰ میلیون نفر) از طریق کالابرگ الکترونیکی صادر کرد. منابع این تصویب‌نامه از طریق منابع صندوق توسعه ملی تأمین شد و اجرای آن به سه مرحله دیگر در سال ۱۴۰۴ کشیده شد. بدین ترتیب، طرح کالابرگ در مصوبات هیئت دولت، روندی که از یک نسخه آزمایشی محدود و بدون یارانه اضافی در هرمرزگان آغاز کرده بود را به یک سیاست حمایتی با جامعه هدف گسترده تبدیل کرد.

جدول ۴. مروری بر مقررات و مصوبات دولت در خصوص طرح کالابرگ الکترونیک

موضوع مصوبه	تاریخ	مصوبه
- دستگاه‌های اجرایی با مسئولیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی موظف به اجرای طرح کالابرگ الکترونیک در استان هرمزگان هستند. طرح به گونه‌ای است که سهم پرداختی خانوار از سبد ثابت در نظر گرفته شده و مابه‌التفاوت آن از اعتبار یارانه تأمین می‌گردد. - سبد کالابرگ شامل ۱۰ قلم کالای تعیین شده است. - افراد مشمول به شکل اختیاری امکان خرید و استفاده از طرح کالابرگ الکترونیک را تا سقف اعتبار یارانه ماهیانه خانوار را داشته و مانده مبلغ یارانه ماهیانه که مصرف نشده در موعد مقرر به حساب افراد واریز می‌شود.	۱۴۰۱/۱۰/۱۸	جلسه یکصدویکم ستاد هماهنگی اقتصادی دولت
- سازمان هدفمندی یارانه‌ها مکلف است مبالغ یارانه کمک‌معیشتی مشمولین را به حساب بانکی شرکت خدمات فناوری رفاه ایرانیان (فارا) واریز نماید. - وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مکلف است فهرست مشمولین را در موعد مقرر به سازمان هدفمندی یارانه‌ها ارائه دهد. - وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی نتایج ماهیانه حاصل از هزینه‌کرد مبالغ را به سازمان هدفمندی یارانه‌ها ارسال کند.	۱۴۰۲/۰۵/۱۰	تصویب‌نامه در خصوص واریز مبالغ یارانه کمک‌معیشتی مشمولین طرح کالابرگ الکترونیکی به حساب مجری طرح (فارا) توسط سازمان هدفمندی یارانه‌ها

موضوع مصوبه	تاریخ	مصوبه
۳۸ هزار میلیارد تومان از محل فروش داخلی و صادرات محصولات گازی به سازمان هدفمندی یارانه‌ها پرداخت می‌شود تا مصرف جبران قدرت خرید خانوارها ناشی از افزایش قیمت کالاهای اساسی از طریق پرداخت کالابرگ الکترونیکی گردد. - وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مکلف به ارائه آمارهای حاصل از اجرا از جمله میزان استقبال به سازمان هدفمندی یارانه‌ها شده است.	۱۴۰۲/۰۸/۲۷	آیین‌نامه اجرایی تبصره «۱۴» ماده واحده قانون بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور
در راستای اجرای «۱» و «۲» بند «الف» تبصره «۸» قانون بودجه سال ۱۴۰۳ سازمان هدفمندی یارانه‌ها مبلغ ۲۰ هزار میلیارد تومان در جهت استمرار طرح کالابرگ در اختیار شرکت خدمات فناوری رفاه ایرانیان می‌گذارد.	۱۴۰۳/۰۲/۰۹	تصویب‌نامه در خصوص استمرار اجرای طرح کالابرگ الکترونیکی
- برداشت یک میلیارد دلار با اجازه مقام معظم رهبری از منابع صندوق توسعه ملی به منظور حمایت از معیشت خانوار برای اجرای بند «الف» ماده (۳۱) قانون برنامه هفتم پیشرفت. - وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مکلف است طی دو مرحله با منابع در اختیار نسبت به حمایت معیشتی از هفت دهک پایین در آمدی از طریق کالابرگ الکترونیکی اقدام کند. - یارانه سه دهک پایین در آمدی ۵۰۰ هزار تومان و برای سایر دهک‌های مشمول ۳۵۰ هزار تومان است. - هزینه اجرای طرح یک درصد از منابع موضوع این تصویب‌نامه تعیین شد.	۱۴۰۳/۱۱/۲۱	تصویب‌نامه در خصوص اقدام وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی نسبت به حمایت معیشتی از هفت دهک پایین در آمدی (۶۰ میلیون نفر) از طریق کالابرگ الکترونیکی

۶. تطبیق اجرای طرح با قوانین مرتبط

با اصلاح قیمت ارز ترجیحی برای کالاهای اساسی در سال ۱۴۰۱، قوانین بودجه و برنامه هفتم توسعه هدف اصلی خود را در جلوگیری از کاهش مصرف این کالاها در اثر تورم دنبال کردند. در این چارچوب، طرح کالابرگ الکترونیکی به عنوان مکملی برای یارانه نقدی طراحی شد تا حداقل‌های معیشتی گروه‌های کم‌درآمد را تأمین کند. با این حال، یارانه نقدی به دلیل ثابت ماندن مبلغ آن، به مرور زمان ارزش واقعی خود را از دست داد و کالابرگ الکترونیکی، هر چند تا حدی به روز شد، اما اجرای آن نامنظم و مقطعی بود. ارزیابی میزان انطباق اجرای این طرح با قوانین مصوب، راهکار مؤثری به منظور شناسایی نقاط ضعف قانون یا عملکرد اجرایی است. اگرچه قوانین بودجه به طور کلی به موضوع کالابرگ پرداخته‌اند، اما مقایسه شیوه اجرا با این قوانین، اطلاعات ارزشمندی در اختیار قرار می‌دهد.

در قانون بودجه سال ۱۴۰۱، دولت موظف شده بود از طریق کالابرگ الکترونیکی زبان رفاهی مصرف‌کنندگان کالاهای اساسی را جبران کند، اما در بیشتر ماه‌های این سال تنها به پرداخت یارانه نقدی بسنده شد و اجرای کالابرگ محدود و آزمایشی، براساس مصوبه ستاد هماهنگی اقتصادی در دو ماه پایانی سال صورت گرفت. سال ۱۴۰۲، با تأکید تبصره «۸» قانون بودجه بر پرداخت یارانه کالابرگ الکترونیکی مازاد بر یارانه نقدی، اجرای این طرح وارد مرحله جدیدی شد، اما با فراز و نشیب‌هایی همراه بود. ابتدا دولت بدون یارانه تشویقی و برای تمامی خانوارهای یارانه‌بگیر، طرح را اجرا کرد که با قانون بودجه مصوب همان سال مغایرت داشت. سپس از خردادماه ۱۴۰۲، یارانه تشویقی برای سه دهک پایین درآمدی پرداخت شد، در حالی که قانون بر حمایت از پنج دهک تأکید داشت. از شهریورماه همان سال، یارانه تشویقی ۱۲۰ هزار تومانی برای پنج دهک درآمدی اجرایی شد که تا حد زیادی با قانون بودجه همسو بود، هر چند دریافت کالابرگ نیازمند آورده نقدی بود. در ادامه، طرح «فجرانه» از بهمن‌ماه ۱۴۰۲ تا اردیبهشت ۱۴۰۳ با یارانه تشویقی ۲۲۰ هزار تومانی برای خرید ۱۱ قلم کالای اساسی و حمایت از هفت دهک درآمدی اجرا شد.

قانون بودجه سال ۱۴۰۳، یارانه کالابرگ را در یارانه نقدی ادغام کرد و با توجه به عدم تغییر قابل توجه در اعتبار تخصیصی نسبت به سال قبل، گویی دولت و مجلس اراده جدی برای اجرای مستقل این طرح نداشتند. با این حال، برنامه هفتم پیشرفت که سال ۱۴۰۳ آغاز اجرای آن بود، در ماده (۳۱) دولت را مجاز به پرداخت یارانه کالابرگ مازاد بر یارانه نقدی برای هفت دهک کرده است، این بند به عنوان یکی از ابزارهای اصلی برنامه هفتم جهت رسیدن به هدف برنامه یعنی صفر کردن نرخ فقر مطلق شناخته می‌شود. اجرای طرح در سال ۱۴۰۳ به دلیل تغییر دولت و زمان‌بر بودن استقرار دولت جدید تا اسفند همان سال به تأخیر افتاد. در اسفندماه ۱۴۰۳، با تأمین اعتبار از صندوق توسعه ملی، مرحله جدید طرح

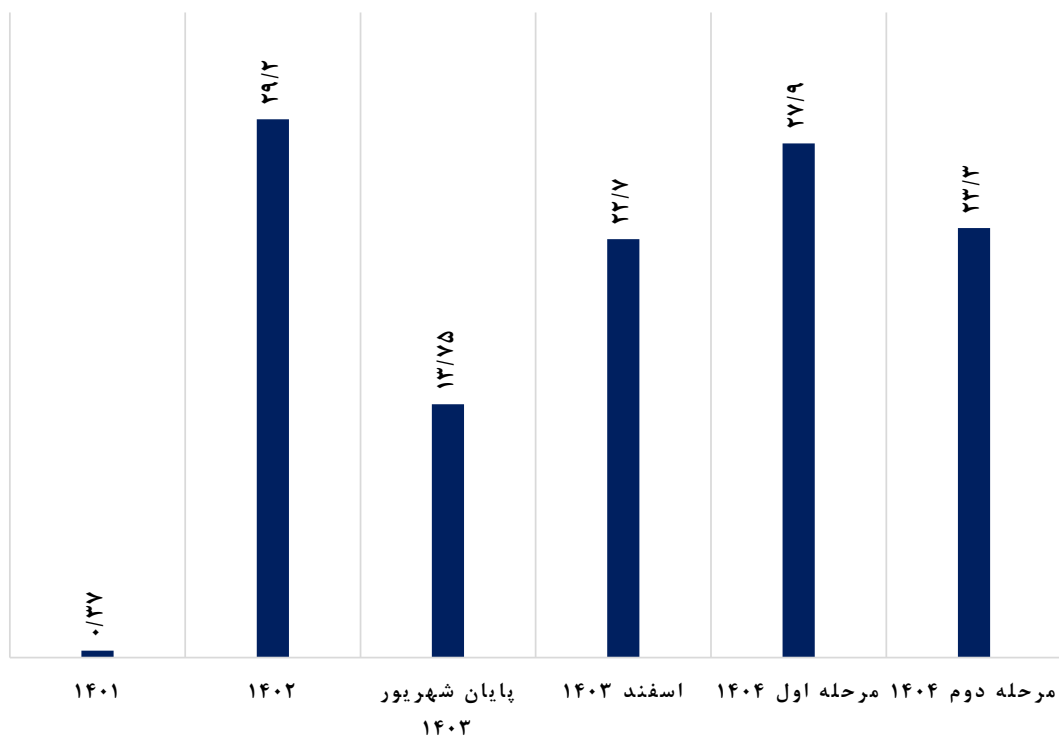
کالابرگ آغاز شد که در آن یارانه برای سه دهک پایین درآمدی به ۵۰۰ هزار تومان و برای چهار دهک بعدی به ۳۵۰ هزار تومان افزایش یافت. این مرحله با اصلاحاتی نظیر حذف الزام آورده نقدی، آزادی در انتخاب اقلام سبد و امکان ذخیره اعتبار اجرا شد. ادامه اجرای این شیوه در سال ۱۴۰۴ نیز در دو مرحله براساس تبصره‌های قانون بودجه و ماده (۳۱) برنامه هفتم پیشرفت انجام شد، هر چند تفاوت‌هایی در تأمین مالی به چشم می‌خورد. برای نمونه، بند «ت» تبصره «۱۳» قانون بودجه منابع اجرای طرح برای فقیرترین اقشار را از حذف یارانه نقدی سه دهک بالاتر درآمدی و منابع ماده (۴۵) قانون مالیات بر ارزش افزوده پیش‌بینی کرده بود، اما منابع مالی طرح از اسفندماه ۱۴۰۳ تا شهریورماه ۱۴۰۴ از صندوق توسعه ملی تأمین شد. به نظر می‌رسد مبنای دولت برای شروع مجدد طرح کالابرگ الکترونیک در اسفندماه سال ۱۴۰۳ ماده (۳۱) قانون برنامه هفتم است؛ چرا که نحوه اجرا، گروه هدف و میزان یارانه با این قانون تناسب بیشتری دارد تا آنچه که در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ آورده شده است. در آغاز اجرای طرح کالابرگ در سال ۱۴۰۱، دولت و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی با چالش‌ها و سردرگمی‌هایی مواجه بودند، اما با گذشت زمان برخی نواقص رفع و اصلاحات مرحله‌ای بهبودهایی ایجاد کرد. با این حال، به نظر می‌رسد قانونگذار و مجری طرح هنوز در زمینه استمرار، به‌روزرسانی مبلغ یارانه و به‌ویژه تأمین مالی کالابرگ الکترونیک به توافق نرسیده‌اند، این ناهماهنگی باعث شده است اجرای طرح به‌طور کامل منطبق بر قوانین مصوب نباشد. بنابراین، هر چند طرح کالابرگ در اجرا پیشرفت‌هایی داشته، اما برای تحقق کامل اهداف خود (حمایت پایدار از معیشت خانوارهای کم‌درآمد و کاهش فقر مطلق) نیازمند هماهنگی بیشتر میان قانونگذاری و اجراست تا بتواند به شکلی اثربخش به وظایف خود عمل کند.

۷. مسیر مالی کالابرگ؛ مروری بر هزینه‌های طرح

همچنان که در جای جای این نوشتار به آن اشاره شده، چالش اصلی طرح کالابرگ الکترونیک، تأمین منابع پایدار است. اجرای این طرح به صورت مرحله‌ای و واکنشی، بدون پیش‌بینی دقیق منابع مورد نیاز، نه تنها منجر به هدررفت بخشی از منابع می‌شود، بلکه فشار بودجه‌ای سنگینی بر بخش‌های مرتبط بودجه‌ای وارد می‌کند و این مسئله ریشه در نبود استراتژی حمایتی مشخص برای مقابله با فقر دارد. ردپای این سردرگمی در تأمین مالی از ابتدای مسیر کالابرگ الکترونیک تاکنون در قوانین، مقررات و حتی اجرای طرح دیده می‌شود؛ تا پیش از شهریورماه سال ۱۴۰۲، زمانی که جامعه هدف طرح محدود و میزان یارانه تشویقی ناچیز بود، طرح کالابرگ به دلیل استقبال کم‌رنگ جامعه هدف، هزینه قابل توجهی به همراه نداشت، اما با اجرای طرح فجرانه از انتهای سال ۱۴۰۲ تا ابتدای سال ۱۴۰۳، هزینه‌های طرح به‌طور چشمگیری افزایش یافت. در مجموع، تا شهریورماه سال ۱۴۰۳ (که مطالبات فروشگاه‌ها برای اجرای طرح تا اردیبهشت‌ماه همان سال محاسبه شده) طرح کالابرگ حدود ۴۳.۳ هزار میلیارد تومان هزینه داشته که بخش عمده‌ای از آن از طریق فروش یا صادرات محصولات شرکت ملی گاز تأمین شده است. با استقرار دولت جدید در سال ۱۴۰۳ در انتهای همان سال، اجرای طرح کالابرگ در مرحله اول، با مشارکت کمتر نسبت به دو مرحله بعدی، ۲۲.۷ هزار میلیارد تومان هزینه داشت، سپس در مرحله دوم به ۲۷.۹ هزار میلیارد تومان رسید و در نهایت مرحله سوم با ۲۳.۳ هزار میلیارد تومان به پایان رسید. منابع این مراحل، همان‌طور که پیشتر ذکر شد، از صندوق توسعه ملی تأمین گردید. در نتیجه، کل اجرای طرح کالابرگ از انتهای سال ۱۴۰۱ تا پایان مرحله سوم در مردادماه سال ۱۴۰۴، حدود ۱۱۷.۲ هزار میلیارد تومان هزینه داشته که از محل‌های گوناگون فراهم شده است.

شکل ۳. نمودار بودجه مصرفی برای طرح کالابرگ الکترونیک [۸]

۸. نظر مردم در مورد طرح کالابرگ

به منظور ارزیابی دیدگاه‌ها و نظرات مردم درباره اجرای طرح کالابرگ الکترونیکی، از روش نظرسنجی تلفنی استفاده شده است که در آن، با بهره‌گیری از تکنیک نمونه‌گیری تصادفی ساده، تعداد ۸۵۰ پرسش‌نامه به صورت تلفنی جمع‌آوری گردید که همگی افرادی بودند که جزء گروه هدف طرح کالابرگ به حساب می‌آمدند. این پیمایش با هدف بررسی میزان بهره‌مندی مشمولان از طرح کالابرگ، سنجش سطح رضایت‌مندی آنها، شناسایی چالش‌ها و موانع احتمالی در فرایند اجرا، و همچنین اولویت‌بندی نیازهای جامعه هدف طراحی و اجرا شده تا اطلاعات جامعی برای بهبود این طرح فراهم آورد. در راستای معرفی پیمایش نکات زیر قابل توجه است:

- زمان گردآوری داده‌ها ۵ تا ۷ مردادماه سال ۱۴۰۴ است.
- جامعه آماری پیمایش: همه سرپرستان خانوار با دهک‌های اقتصادی ۱ تا ۷ در سراسر کشور.
- ۶۸٫۷ درصد از پاسخ‌گویان مرد و ۳۱٫۳ درصد زن بودند.
- ۳۳٫۵ درصد از پاسخ‌گویان در بازه سنی جوان و ۴۸٫۷ درصد در بازه سنی میان‌سال و ۱۷٫۲ درصد در بازه سنی سالمند قرار داشتند.
- ۸۶٫۵ درصد از پاسخ‌گویان متأهل و ۳٫۱ درصد مجرد بودند. علاوه بر این ۱۰٫۴ درصد نیز همسرشان فوت شده یا مطلقه هستند.
- ۲۷٫۸ درصد از پاسخ‌گویان دارای تحصیلات دانشگاهی، ۶۸٫۸ درصد دارای تحصیلات غیردانشگاهی و ۲٫۶ درصد بی‌سواد هستند.
- ۱۷٫۸ درصد از پاسخ‌گویان ساکن مراکز استان و ۵۹٫۸ درصد ساکن شهرها تابعه و ۲۴٫۴ درصد ساکن روستاهای کشور هستند.

نتایج به‌دست آمده از این نظرسنجی در این گزارش به سه بخش اصلی تقسیم‌بندی شده است:

۱) تحلیل ترکیب استفاده مردم از یازده قلم کالای مشمول طرح کالابرگ، که نشان‌دهنده الگوهای مصرف و میزان استقبال از اقلام مختلف است؛

۲) بررسی مشکلات و موانعی که مردم در فرایند استفاده از کالابرگ با آن مواجه شده‌اند، از جمله مسائل مربوط به دسترسی و یا زمان طولانی برای دریافت؛

۳) شناسایی ترجیحات و اولویت‌های مشمولان طرح، که می‌تواند به سیاست‌گذاران در تنظیم بهتر برنامه‌ها و پاسخ‌گویی به نیازهای واقعی جامعه هدف کمک کند.

۴) نتایج حاصل از این نظرسنجی، با هدف ارائه دیدگاهی جامع و کاربردی، به تصمیم‌گیران امکان می‌دهد تا نقاط قوت و ضعف طرح را بهتر درک کرده و راهکارهایی برای بهبود اثربخشی آن اتخاذ کنند. در ادامه نتایج حاصل از نظرسنجی طرح کالابرگ و برش‌های دهکی و یا منطقه‌ای آن ارائه شده است.

۸-۱. استفاده مشمولان از کالابرگ

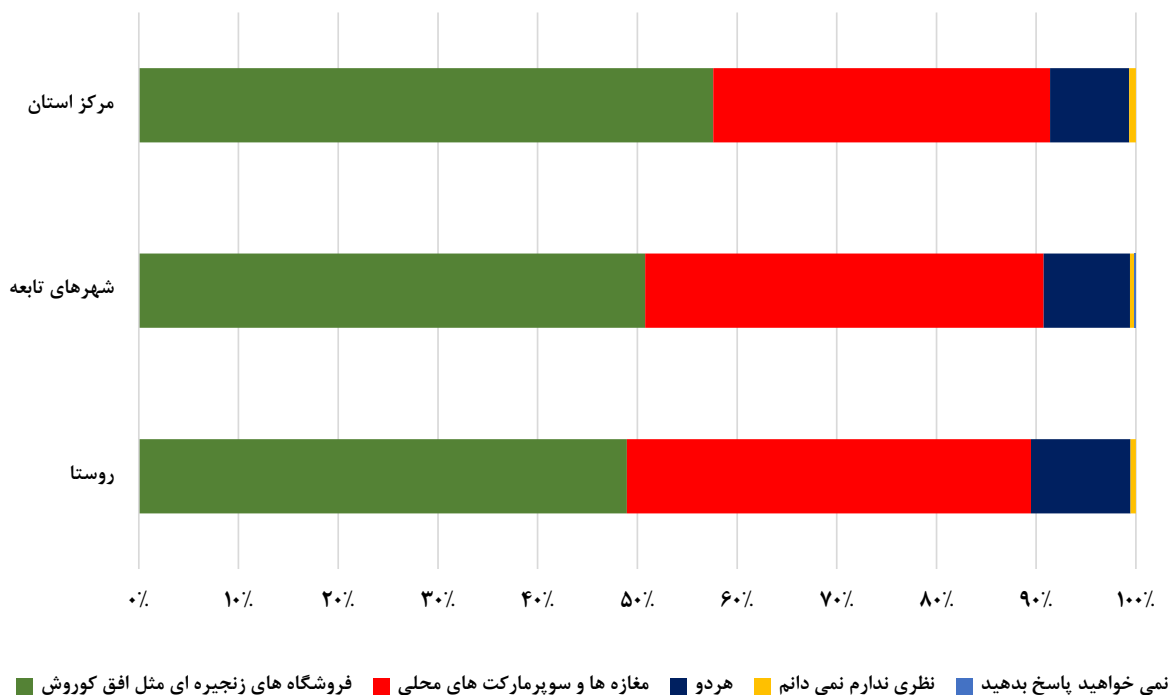
۱) در خصوص کالاهای خریداری شده، اولویت مشمولان بر کالاهای اساسی ارزان قیمت‌تر متمرکز است. روغن با ۸۷٫۵ درصد، قند و شکر با ۶۶٫۵ درصد، تخم‌مرغ با ۶۲٫۷ درصد، لبنیات با ۵۷٫۵ درصد، حبوبات با ۵۶٫۷ درصد، برنج با ۵۵٫۸ درصد، مرغ با ۵۵٫۲ درصد و گوشت با ۳۶٫۱ درصد، بیشترین سهم خرید را به خود اختصاص داده‌اند. لازم به ذکر است که این نسبت‌ها بدون در نظر گرفتن ارزش ریالی خرید از کالا بوده و اگر ارزش ریالی در نظر گرفته شود، تصویر مصرف متفاوت خواهد بود. ترجیحات خانوار به گونه‌ای است که مقدار بیشتری (به لحاظ وزنی) از اعتبار کالابرگ را برای تأمین کالای ارزان‌تر سبب یعنی روغن و قند و شکر استفاده می‌کند.

۲) نتایج حاصل از پرسش در خصوص انحراف از سبد تعیین شده نشان می‌دهد که حدود ۵۲٫۵ درصد مشمولان همان ۱۱ قلم کالای

مشخص شده توسط دولت را خریداری کرده‌اند، اما ۴۷.۵ درصد نیز موفق شده‌اند خارج از سبد تعیین شده خرید کنند که می‌تواند به معنای انحراف از هدف اصلی برنامه تعبیر شود. در این میان حدود ۲۲.۴ درصد مواد شوینده، ۹.۳ درصد لوازم بهداشتی، ۵.۹ درصد رب، ۳.۱ درصد چای و ۸.۷ درصد سایر مواد خوراکی و تنقلات را نیز با کالابرگ تهیه کرده‌اند. افزایش انحراف از سبد تعیین شده کالابرگ این پرسش مهم را مطرح می‌کند که وقتی مشمولان مجازند از همه کالاها خرید کنند، چرا به جای یارانه کالایی، یارانه نقدی که هزینه‌های اجرایی کمتری دارد جایگزین نمی‌شود؟

۳ در انتخاب فروشگاه‌ها، ۵۱.۶ درصد مشمولان فروشگاه‌های زنجیره‌ای را ترجیح می‌دهند، در حالی که ۳۸.۹ درصد به مغازه‌ها و سوپرمارکت‌های محلی مراجعه و ۸.۸ درصد از هر دو استفاده می‌کنند. شکل ۴ که پاسخ‌گویان را به تفکیک مناطق جغرافیای مراکز استان، روستاها و شهرهای تابعه دسته‌بندی کرده است، نشان می‌دهد که مشمولان در مناطق روستایی در مقایسه با مناطق شهری و مراکز استان‌ها کمتر از فروشگاه‌های زنجیره‌ای خرید کرده‌اند و الگوی خرید آنها بیشتر از طریق فروشگاه‌های خرد بوده که احتمال انحراف سبد در این فروشگاه‌ها بیشتر است. این مسئله با توجه به دسترسی پایین مناطق روستایی به فروشگاه‌های زنجیره‌ای منطقی به نظر می‌رسد. براساس شکل ۴ کمتر از ۵۰ درصد پاسخ‌گویان مناطق روستایی از فروشگاه‌های زنجیره‌ای خرید کرده‌اند و پاسخ‌گویان مناطق شهری و مراکز استان‌ها عمدتاً از فروشگاه‌های بزرگ خرید کرده‌اند.

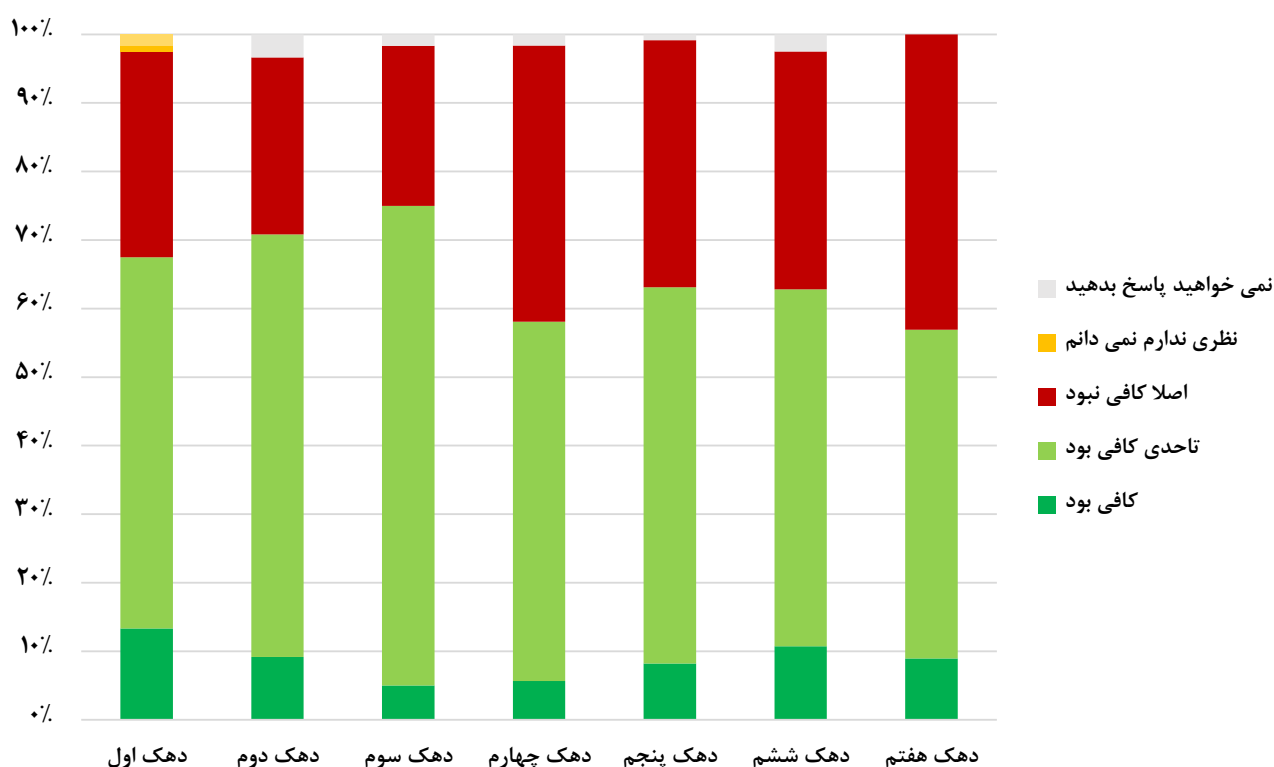
شکل ۴. نمودار الگوی خرید پاسخ‌گویان از فروشگاه‌های خرد و زنجیره‌ای به تفکیک مناطق شهری، روستایی و مراکز استان‌ها [۹]

۴ در خصوص کفایت اعتبار کالابرگ، حدود ۸.۷ درصد مشمولان سهمیه کالابرگ را برای تأمین نیازهای غذایی ماهیانه خانواده کافی می‌دانند. ۵۶.۱ درصد آن را تا حدی کافی و ۳۳.۴ درصد هم آن را اصلاً کافی نمی‌دانند. هرچند حدود ۶۵ درصد از پاسخ‌گویان این اعتبار را کافی یا تا حدی کافی می‌دانند، اما به احتمال زیاد این نتیجه ناشی از افزایش یارانه اعتباری از اسفندماه سال ۱۴۰۳ است، موضوعی که ممکن است در سال آینده در صورت ثابت ماندن اعتبار طرح منجر به کاهش کفایت شده و اثرگذاری طرح را نیز کاهش دهد. از این رو، طرح کالابرگ نیازمند اصلاحاتی در منابع، گروه هدف و نحوه توزیع در سال‌های بعد است؛ چراکه ادامه ساختار فعلی کارایی طرح به‌منظور اثرگذاری برای

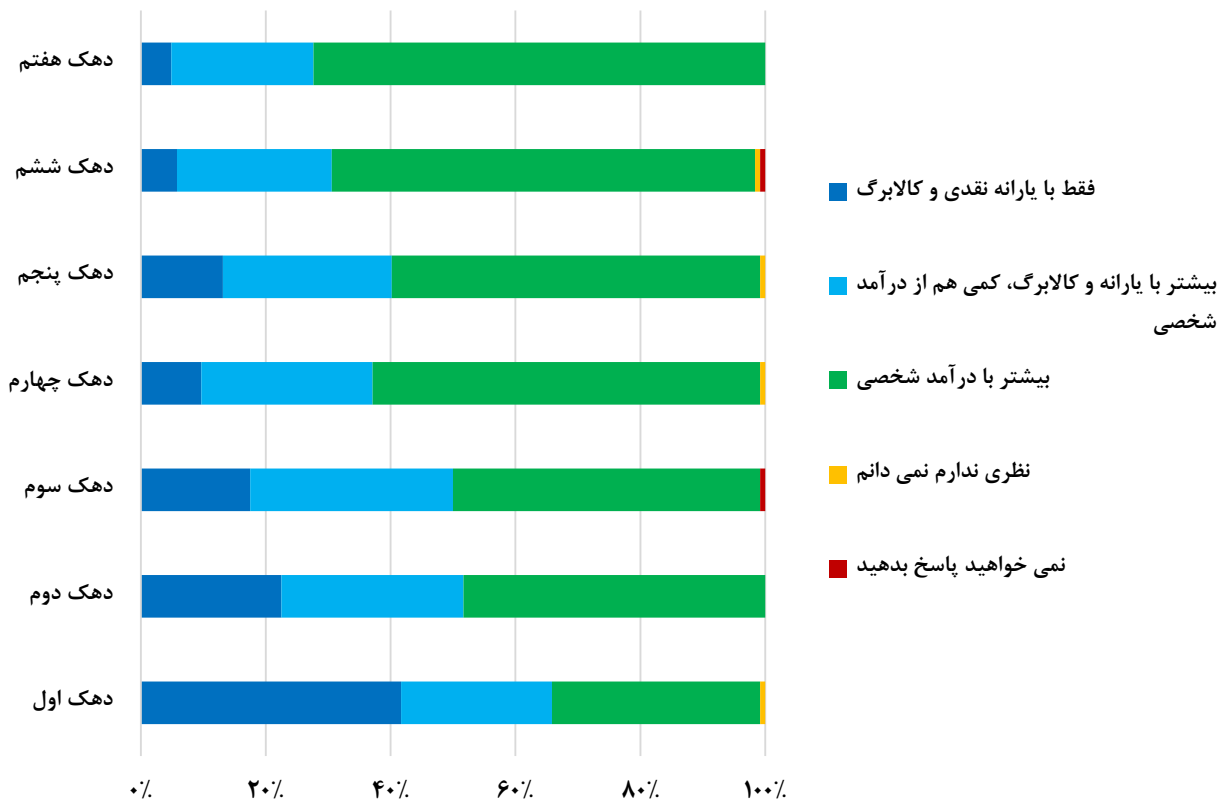
رفاه را کاهش می‌دهد. به عبارت دیگر، گسترش جامعه هدف تا هفتاد درصد جمعیت با توجه به محدودیت منابع، کفایت اعتبار کالابرگ را کاهش داده و هزینه‌های زیادی را به بودجه دولت تحمیل می‌کند. ارزیابی برش دهکی نظرسنجی انجام شده نشان می‌دهد که در میان مشمولان طرح، میزان کفایت اعتبار طرح برای سه دهک پایین درآمدی بیشتر از چهار دهک دیگر است. همچنین، سهم اعتبار یارانه‌ای طرح کالابرگ از کل هزینه‌های خانوارهای کم‌درآمد قابل توجه‌تر بوده و در نتیجه میزان رفاه یا فقرزدایی بیشتری را نتیجه می‌دهد. براساس شکل ۵ نزدیک به ۷۰ درصد پاسخ‌گویان متعلق به سه دهک پایین درآمدی یارانه اعتباری کالابرگ الکترونیک را برای مصارف غذایی خانوار کافی و یا تا حدی کافی می‌دانند؛ در حالی که این عدد برای چهار دهک درآمدی مشمول بالاتر حدود ۶۰ درصد پاسخ‌گویان را شامل می‌شود.

شکل ۵. نمودار کفایت یارانه اعتباری به تفکیک دهک درآمدی [۹]

۵ براساس این نظرسنجی، ۵۶.۱ درصد مشمولان بیشتر از درآمد شخصی، ۲۶.۸ درصد بیشتر از یارانه نقدی و کالابرگ با کمی درآمد شخصی، و ۱۶.۴ درصد تنها از یارانه و کالابرگ برای تأمین مواد غذایی مورد نیاز خانوار خود استفاده می‌کنند. نتایج نشان می‌دهد، نقش یارانه و اعتبار کالابرگ در تأمین سبد هزینه خانوار دهک‌های پایین درآمدی تا چه اندازه اهمیت دارد. بر این اساس، برای دهک اول درآمدی یارانه و اعتبار کالابرگ الکترونیک بیش از چهل درصد سبد غذایی را تأمین می‌کند. در حقیقت براساس داده‌های شکل ۶ مبتنی بر نظرسنجی، هر چه از دهک هفت به سمت دهک یک حرکت می‌کنیم یارانه نقدی و اعتبار کالابرگ بیشتر به هدف سیاستگذار یعنی کاهش فقر شدید و کاهش سوءتغذیه نزدیک می‌شود.

شکل ۶. نمودار نقش یارانه نقدی و کالابریک در سبد هزینه غذایی خانوار به تفکیک دهک‌های درآمدی [۹]

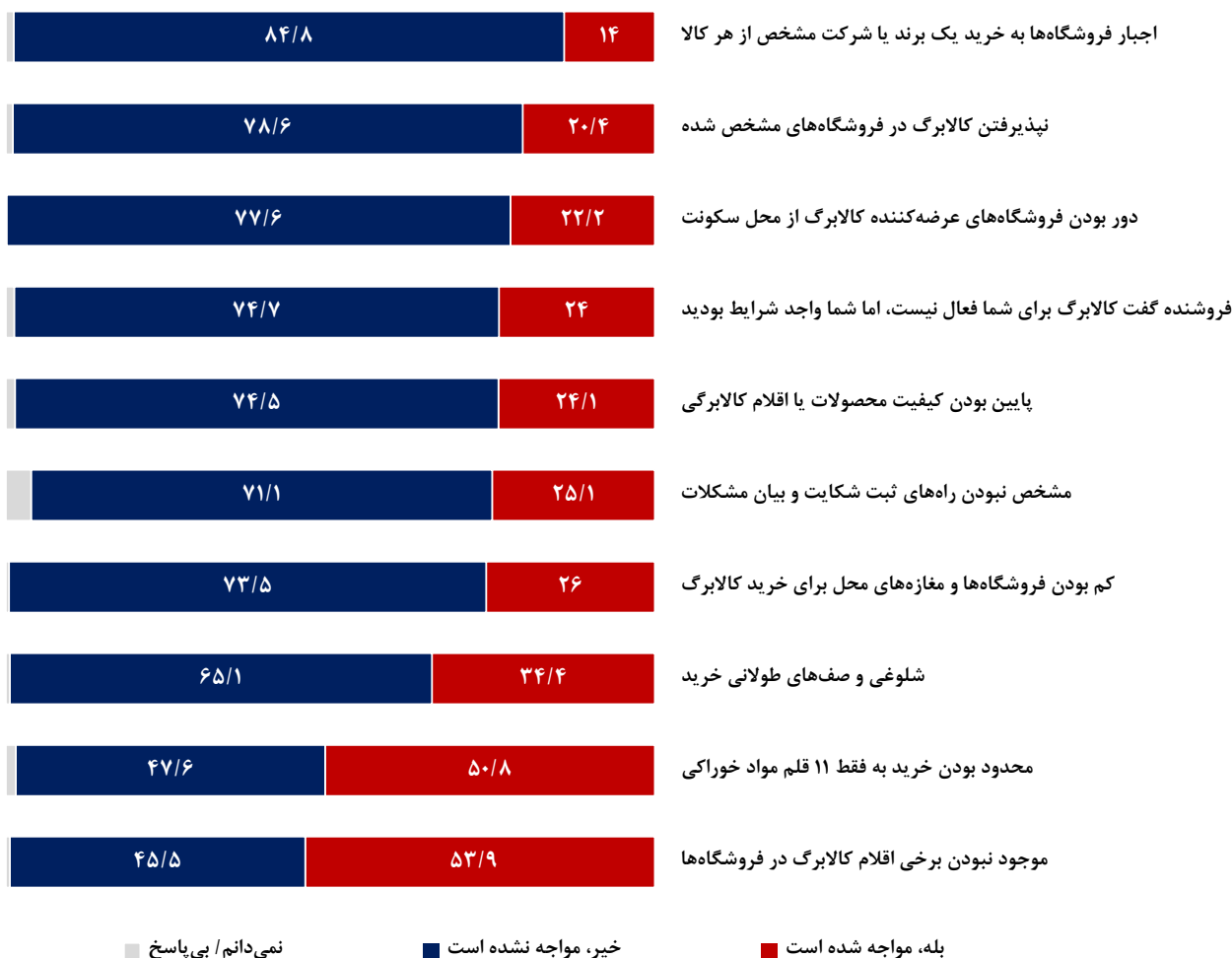
۶- در زمینه اطلاع‌رسانی، ۳۲.۵ درصد اخبار کالابریک را از صداوسیما، ۲۰.۶ درصد از شبکه‌های اجتماعی، ۱۶.۶ درصد از خانواده و دوستان، ۱۰ درصد از فروشگاه‌ها و ۸ درصد از پیامک دریافت می‌کنند. اپلیکیشن «شما» به عنوان اپلیکیشن تخصصی برای اطلاع‌رسانی کالابریک و یارانه تنها توسط ۶ درصد استفاده می‌شود که نشان‌دهنده نیاز به تقویت کانال‌های دیجیتال است.

۸-۲. مشکلات اجرایی طرح کالابریک

چالش‌های اجرایی یکی از جنبه‌های کلیدی این نظرسنجی است. برای شناسایی اهمیت چالش‌ها، ابتدا چالش‌هایی که ممکن بود در مسیر استفاده از طرح کالابریک برای مشمول رخ دهد لیست شده است. در سؤالی که به صورت جداگانه پرسیده شده، از مردم خواسته شده که پاسخ دهند، هنگام استفاده از کالابریک با این مشکلات (مشکلات هر کدام به صورت جداگانه نام برده شده و پاسخ‌دهنده جواب بله و یا خیر داده است) مواجه شده‌اند یا خیر (شکل ۷). اصلی‌ترین چالش‌های مردم در استفاده از کالابریک براساس این پرسش به دو چالش عدم موجودی برخی اقلام در فروشگاه‌ها (۵۳.۹ درصد) و محدود بودن خرید به ۱۱ قلم مواد خوراکی (۵۰.۸ درصد) خلاصه می‌شود.

به غیر از دو مورد فوق، شلوغی و صف‌های طولانی (۳۴.۴ درصد)، کمبود فروشگاه‌های محلی (۲۶ درصد)، نامشخص بودن راه‌های ثبت شکایت (۲۵.۱ درصد)، پایین بودن کیفیت محصولات (۲۴.۱ درصد)، فعال نبودن کالابریک به رغم واجد شرایط بودن (۲۴ درصد)، دور بودن فروشگاه‌ها (۲۲.۲ درصد)، عدم پذیرش کالابریک در فروشگاه‌های مشخص (۲۰.۴ درصد) و اجبار به خرید برنرند خاص (۱۴ درصد) چالش‌هایی بودند که از نظر مردم در رتبه‌های بعدی اهمیت قرار داشتند.

شکل ۷. نمودار مشکلات پاسخ‌گویان در استفاده از یارانه اعتباری کالا برگ [۹]

۳-۸. ترجیحات مردم

در این بخش، تلاش شده است تا ترجیحات خانوارها در زمینه انتخاب بین یارانه نقدی و کالایی، گروه هدف حمایت و میزان یارانه کالا برگ مورد پرسش قرار گیرد، به گونه‌ای که بتوان ترجیحات خانوارها و عدالت طرح را از دیدگاه مردم سنجید. بر این اساس نتایج زیر به دست آمده است:

۱- در بخش اولویت‌ها خانوار، افراد این گونه پاسخ داده‌اند: ۴۲/۴ درصد از دریافت کنندگان کالا برگ اذعان کرده‌اند ترجیح می‌دهند اعتبار کالا برگ را دریافت و ۳۱/۴ درصد تمایل دارند همین مبلغ کالا برگ را به صورت نقدی دریافت کنند؛ باین حال حاضر نیستند برای تبدیل اعتبار کالا برگ به یارانه نقدی هیچ مبلغی از اعتبار آنها کاسته شود. به عبارت دیگر حدود ۷۳.۸ درصد جمعیت یا کالا برگ را به یارانه نقدی ترجیح می‌دهند یا حاضر به کاهش مبلغ یارانه در ازای پرداخت نقدی نیستند. سایر افراد (۲۶.۲ درصد مشمولان) ترجیح می‌دهند به طور متوسط ۱۰۰ هزار تومان (۹۸ هزار و ۱۰۰ تومان) از سهمیه کالا برگ هر عضو کاسته شود، اما آن را به صورت نقدی دریافت کنند. نتایج نشان می‌دهد مردم بین دریافت کالا برگ و یا یارانه نقدی تمایل بیشتری به کالا برگ داشته‌اند.

۲- در گروه‌های هدف، ۳۸.۱ درصد معتقدند کالا برگ باید به همه خانواده‌ها اختصاص یابد، ۳۳.۹ درصد معتقدند به خانواده‌های کم‌درآمد و متوسط، و ۲۶.۷ درصد تنها به کم‌درآمدها اختصاص یابد.

۳- از نظر پاسخ‌گویان اگر مجبور به انتخاب بین گروه‌های مختلف آسیب‌پذیر شوند، اولویت تخصیص ابتدا متعلق به خانواده‌های کم‌درآمد

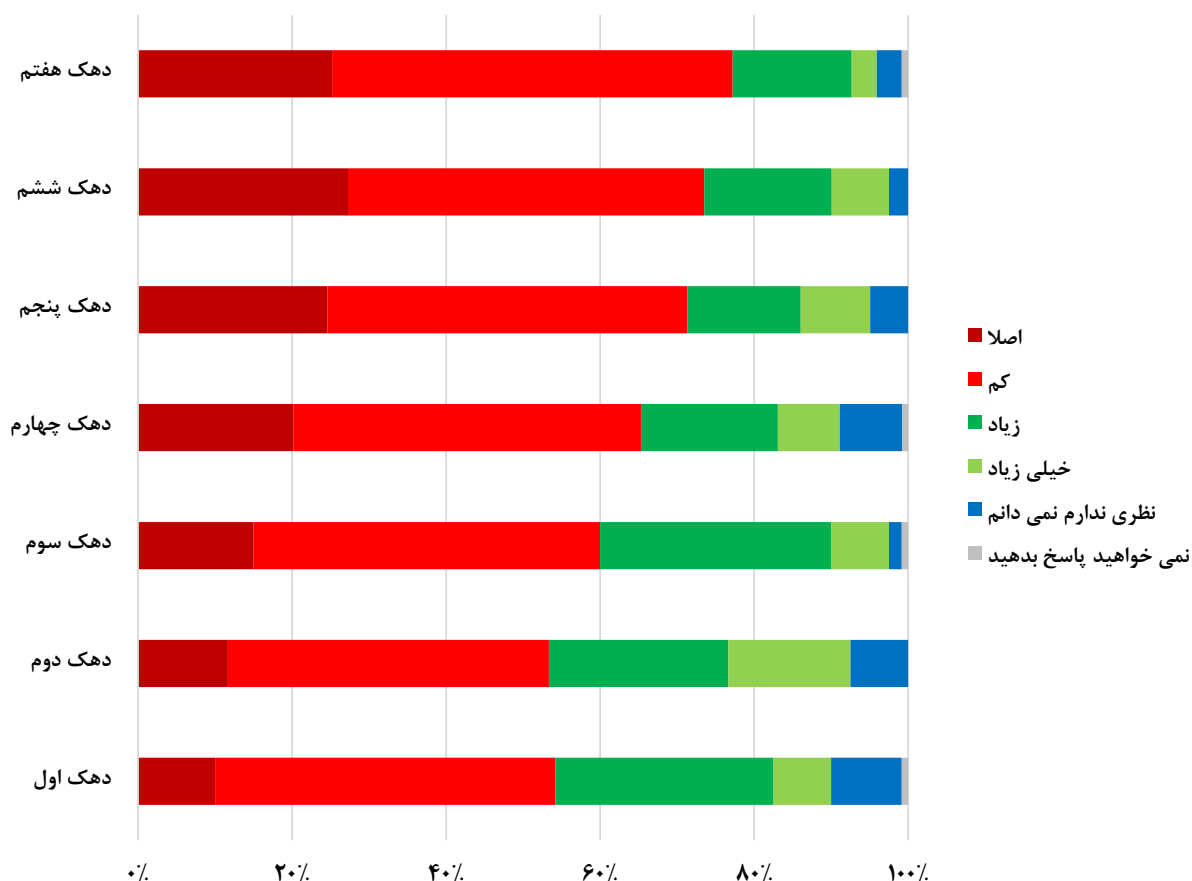
(۳۹.۳ درصد) و سپس زنان سرپرست خانوار (۲۲.۶ درصد)، معلولین (۱۷.۲ درصد)، خانواده‌های دارای کودک (۷.۸ درصد) و سالمندان (۳.۴ درصد) است.

۴ از آنجاکه در طرح اخیر یارانه سه دهک پایین درآمدی بیشتر از سایر دهک‌های مشمول بوده است، ۷۲.۸ درصد موافق سهمیه بیشتر برای کم‌درآمدها هستند، در مقابل ۲۵.۹ درصد سهم برابر همه دهک‌ها را ترجیح می‌دهند. همچنین، ۶۲.۵ درصد تمایل به تفاوت سهمیه براساس شرایط اقتصادی مناطق دارند، و ۳۵.۳ درصد یارانه سراسری یکسان را ترجیح می‌دهند.

۵ ۶۴.۲ درصد معتقدند کالابرگ به درستی به نیازمندان اطراف‌شان تعلق گرفته، اما ۲۷.۸ درصد معتقد بودند که به افراد غیر مستحق یارانه کالابرگ تعلق گرفته است.

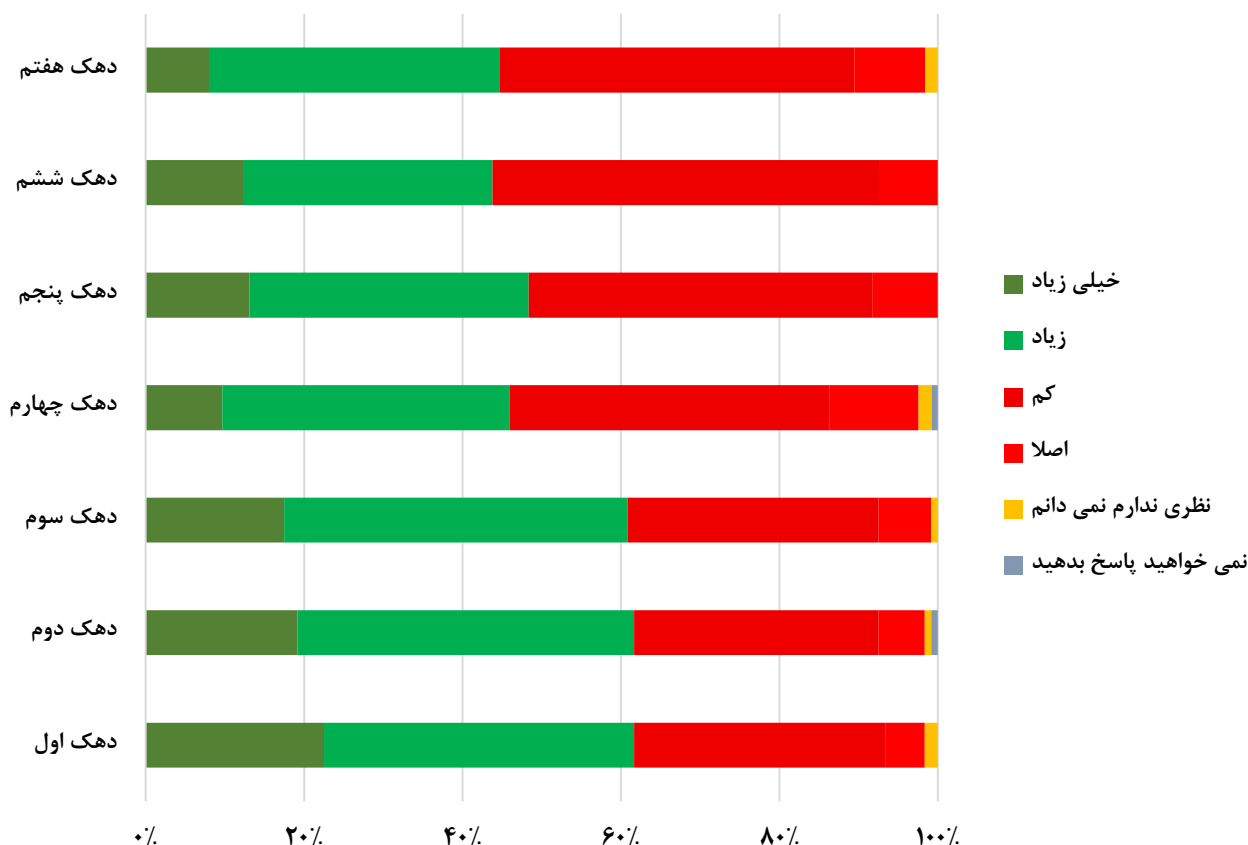
۶ در خصوص عدالت در شناسایی گروه‌های هدف توسط دهک‌بندی پایگاه رفاه ایرانیان نیز از مردم سؤال شده است. ۱۹.۲ درصد مشمولان دهک‌بندی را اصلاً و ۴۵.۹ درصد کمی عادلانه دانسته‌اند و تنها ۲۹.۲ درصد دهک‌بندی را زیاد یا خیلی زیاد عادلانه ارزیابی کرده‌اند. در این حالت مردم سازوکار وزارت رفاه را با توجه به ایرادات و کمبود اطلاعات در دسترس برای دهک‌بندی و شناسایی گروه‌های مشمول عادلانه نمی‌دانند. برش دهکی پاسخ‌ها نشان می‌دهد (شکل ۸) که دهک‌های پایین‌تر نسبت به عادلانه بودن سیستم دهک‌بندی پایگاه رفاه ایرانیان نظر مساعدتری در مقایسه با دهک‌های بالاتر در میان مشمولان طرح کالابرگ الکترونیک دارند. نتیجه‌نهایی این پرسش آن است که دهک‌های مرزی در دریافت یارانه کالابرگ احساس ناعادلانه بودن بیشتری نسبت به سازوکار دهک‌بندی دارند، زیرا نه تنها امکان حذف آنها از شمول سیاست‌های حمایتی وجود دارد، بلکه حلقه ارتباطی‌شان (که عمدتاً خانوارهای هم‌طبقه هستند) با اندکی تفاوت از این طرح حمایتی کنار گذاشته شده‌اند. به همین دلیل، این دهک‌ها بیش از سایر گروه‌های هدف احساس بی‌عدالتی می‌کنند.

شکل ۸. نمودار تصور مردم از عادلانه بودن دهک‌بندی پایگاه اطلاعات رفاه ایرانیان به تفکیک دهک درآمدی [۹]

۷ در نهایت، رضایت کلی از اجرای طرح در یک سال گذشته از موضوعات دیگری است که سؤال شده است. ۵۲.۴ درصد از مشمولان اذعان داشته‌اند که از طرح کالا برگ زیاد یا خیلی زیاد رضایت دارند، ۳۸.۸ درصد کمی، و ۷.۶ درصد اصلاً راضی نیستند. نتایج حاصل از برش دهکی پاسخ‌گویان که در شکل ۹ ارائه شده است، نشان می‌دهد که میزان رضایت مشمولان از اجرای طرح کالا برگ در دهک‌های پایین درآمدی نسبت به دهک‌های بالاتر بیشتر است. نتایج این پرسش نیز معناداری هدفمند کردن سیاست حمایتی را بیشتر نشان می‌دهد.

شکل ۹. نمودار میزان رضایت مردم از اجرای طرح کالا برگ الکترونیک به تفکیک دهک درآمدی [۹]

۴-۸. ارزیابی دیدگاه مردم

جمع‌بندی نتایج نظرسنجی نشان می‌دهد که با وجود چالش‌هایی مانند دسترسی محدود و سبد کالایی از پیش تعیین شده، مردم از اجرای طرح کالا برگ رضایت نسبی دارند. با این حال، آنها خواستار آزادی عمل بیشتر در انتخاب اقلام سبد مصرفی و تنوع بیشتر در گزینه‌های مصرفی هستند. محدودیت‌های سبد کالایی باعث شده تخلفاتی مانند خرید اقلام خارج از سبد تعیین شده به میزان قابل توجهی رخ دهد. همچنین، مردم از هدفمند شدن طرح کالا برگ به نفع اقشار کم‌درآمد و متوسط استقبال کرده و دیدگاه مثبتی به این موضوع دارند. با وجود رضایت نسبی مردم از اجرای طرح، نگاه مردم بیشتر به سمت هدفمند کردن طرح به نفع گروه‌های ضعیف‌تر و اصلاح سازوکار دهک‌بندی برای شناسایی گروه‌های مشمول طرح است.

۹. چالش‌های طرح کالابرگ

۹-۱. تأمین مالی

یکی از چالش‌های اساسی طرح کالابرگ الکترونیکی، بار مالی سنگین آن بر دوش دولت است؛ زیرا این طرح بیش از ۷۰ درصد جمعیت کشور را تحت پوشش قرار می‌دهد و در نتیجه، هزینه‌های هنگفتی را به بودجه عمومی تحمیل می‌کند که با واقعیت‌های اقتصادی و محدودیت‌های بودجه‌ای فعلی کشور همخوانی ندارد. ادامه و پایداری این طرح در شرایط کنونی، بدون اصلاحات ساختاری، برای افق میان‌مدت عملاً غیرممکن به نظر می‌رسد؛ چراکه دولت تاکنون موفق نشده منابع مالی آن را به درآمدهای پایدار و مطمئنی مانند مالیات متصل کند و در عوض، اغلب به روش‌های موقت و ناپایدار متوسل شده است. این وابستگی به منابع ناپایدار، ریشه بسیاری از مشکلات جاری در اجرای طرح است و باعث شده که هر ساله، اجرای طرح کالابرگ در قوانین بودجه سالیانه گنجانده شود، بدون اینکه چشم‌انداز روشنی از جزئیات عملیاتی ارائه شود، از جمله نحوه دقیق اجرا، تعداد مراحل پیش‌بینی شده، تعریف دقیق جامعه هدف و حتی برآورد واقع‌بینانه هزینه‌ها، که این ابهامات، برنامه‌ریزی بلندمدت را مختل کرده و اعتماد عمومی برای استمرار طرح را کاهش می‌دهد.

۹-۲. بار مالی قابل توجه

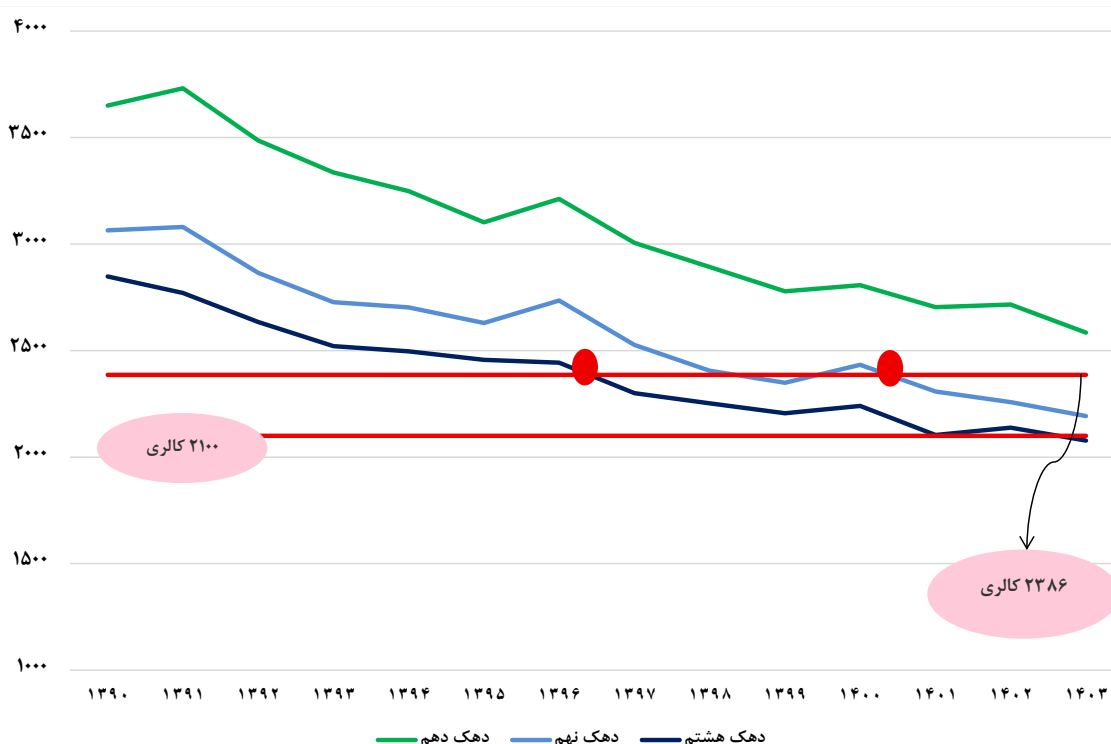
علاوه بر منابع ناپایدار، حجم عظیم بودجه مورد نیاز برای حمایت از چنین بخش وسیعی از جمعیت (یعنی حدود ۷۰ درصد جمعیت) چالش دیگری به نام کفایت حمایت را به وجود می‌آورد؛ به طوری که توزیع منابع میان این جمعیت انبوه، سهم هر فرد یا خانوار را تا حدی کاهش داده و در نهایت، تأثیر واقعی این حمایت بر بهبود رفاه جامعه هدف محدود می‌سازد. به‌ویژه اینکه تورم سالیانه ارزش اعتبار هر طرح را هر ساله کاهش داده و برای حفظ سطح کفایت یارانه دولت مجبور به به‌روزرسانی خواهد بود. در حالی که اگر منابع به گروه‌های کوچک‌تر و نیازمندتر متمرکز می‌شد، اثربخشی بیشتری را نتیجه می‌داد. این مسئله وقتی پیچیده‌تر می‌شود که بدانیم حمایت فعلی (طرح کالابرگ) نه تنها از نظر کفایت ضعیف هستند، بلکه به هیچ منبع مستمر و پایداری نیز وابسته نشده‌اند، و این ناپایداری می‌تواند منجر به توقف ناگهانی طرح در آینده یا فاصله گرفتن از سبد کالایی هدف طرح (با توجه به افزایش قیمت کالاها) شود. در مجموع، برای رفع این چالش‌ها، نیاز به بازنگری اساسی در ساختار طرح وجود دارد، از جمله محدود کردن جامعه هدف به گروه‌های واقعاً نیازمند و تدوین برنامه‌ای شفاف و بلندمدت برای اجرا، تا اثربخشی این حمایت و اعتبار بودجه به سطح بهینه ارتقا یابد.

۹-۳. سیستم دهک‌بندی

یکی از اصلی‌ترین چالش‌های اجرای طرح کالابرگ الکترونیکی، سیستم شناسایی مشمولان بر اساس دهک‌بندی خانوارهاست. چالشی که البته فراتر از این طرح، به کل سیاست‌های حمایتی کشور مربوط بوده و ریشه در وابستگی بیش از حد این سیاست‌ها به یک معیار واحد دارد. در ایران، دهک‌بندی به تنها ابزار سنجش نیازهای رفاهی تبدیل شده و همه اعتبارات حمایتی، از یارانه‌ها تا کمک‌های مستقیم، به داده‌های پایگاه اطلاعات رفاه ایرانیان گره خورده است. اما این رویکرد، با وجود سادگی ظاهری، از بنیاد مشکل‌دار است. دهک‌بندی ذاتاً یک رتبه‌بندی نسبی میان خانوارها را منعکس می‌کند، نه وضعیت مطلق رفاه هر خانواده را؛ و همین ویژگی آن را به ابزاری ناکارآمد (به عنوان تنها ابزار معیار استحقاق سنجی) برای سیاست‌گذاری‌های حمایتی بدل می‌سازد. در شرایطی که چالش‌های اقتصادی نامطلوب، رفاه کلی جامعه را به شدت کاهش داده، حتی دهک‌های بالای درآمدی نیز ممکن است از نظر مصرف مواد خوراکی در وضعیت نامساعدی قرار گیرند. در چنین وضعیتی، معیار دهک‌بندی برای هدف‌گیری یارانه‌ها تنها می‌تواند گروه‌هایی را بر جسته کند که رفاه نسبی‌شان نسبت به دهک‌های بالاتر وخیم‌تر است،

اما هیچ اطلاعاتی در مورد سطح مطلق رفاه ارائه نمی‌دهد. برای بررسی دقیق‌تر این مسئله، در شکل ۱۰، میانه مصرف سرانه کالری برای سه دهک درآمدی بالا (که خارج از گروه هدف کالابرگ الکترونیکی هستند) نمایش داده شده و با آستانه‌های استاندارد ۲۱۰۰ کالری و ۲۳۸۶ کالری (معیار سبد غذایی مقرون به صرفه) مقایسه گردیده است. همان‌طور که از این شکل برمی‌آید، روند مصرف کالری از سال ۱۳۹۰ تاکنون در هر سه دهک، رو به کاهش بوده، به‌طوری‌که بیش از نیمی از جمعیت دهک‌های هشتم و نهم، به‌ترتیب از سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۴۰۰ به‌بعد، زیر آستانه کالری توصیه شده توسط انستیتو تحقیقات تغذیه‌ای و صنایع غذایی کشور قرار گرفته‌اند و حتی میانه مصرف کالری در دهک هشتم دقیقاً روی مرز ۲۱۰۰ کالری تثبیت شده است. این داده‌ها به‌وضوح نشان می‌دهند که سیستم دهک‌بندی، این بخش از جامعه را از دریافت یارانه کالابرگ الکترونیکی حذف کرده، در حالی که وضعیت تغذیه‌ای آنها چندان مطلوب نیست (هرچند نسبت به ۷۰ درصد جمعیت مصرف بهتری داشته‌اند) و این امر بر لزوم بازنگری در معیارهای هدف‌گیری جهت پوشش گسترده‌تر تأکید می‌کند.

شکل ۱۰. نمودار میانه سرانه مصرف کالری به تفکیک سه دهک بالای درآمدی

مأخذ: محاسبات تحقیق (داده‌های هزینه درآمد خانوار).

افزون بر این، داده‌های آزمون وسیع در پایگاه اطلاعات رفاه ایرانیان، با نواقصی همچون در دسترس نبودن اطلاعات مسکن ضعف‌های بسیاری داشته در نتیجه نمی‌تواند مبنای جامعی جهت شناسایی نیازمندان واقعی فراهم کند. در نهایت، اتکای انحصاری به چنین سیستمی برای طرح‌هایی مانند کالابرگ الکترونیک، نه تنها عدالت را تأمین نمی‌کند، بلکه اعتماد عمومی را نیز خدشه‌دار می‌سازد.

۴-۹. تخلیفات در اجرا

چالش مهم دیگر در اجرای طرح کالابرگ، بروز تخلیفات در فرایند فروش است. تخلیفاتمانند خرید خارج از سبد خوراکی تعیین شده، عملاً ماهیت و هدف اصلی طرح را زیر سؤال می‌برد. سیاستگذار زمانی که سبد مشخصی از اقلام خوراکی را به‌عنوان معیار انتخاب می‌کند، در واقع

قصد دارد کاهش مصرف کالری و مواد غذایی توسط خانوارها (که ناشی از فشار معیشتی است) را جبران کند. اما زمانی که امکان خرید اقلامی خارج از این سبد فراهم شود، طرح عملاً به پرداخت یارانه نقدی شباهت پیدا می‌کند، با این تفاوت که دولت علاوه بر هزینه یارانه، متحمل هزینه‌های اجرایی اضافی نیز می‌شود. نتایج نظرسنجی نیز نشان می‌دهد که ۵۲ درصد از دریافت‌کنندگان کالابرگ، اقدام به خرید خارج از سبد تعیین شده کرده‌اند، که این رقم انحرافی قابل توجه از اهداف اصلی طرح محسوب می‌شود.

اگر قرار باشد اجرای طرح در آینده ادامه یابد، برای پاسخ به این چالش دو راهکار در افق کوتاه‌مدت و بلندمدت وجود دارد. در افق زمانی کوتاه‌مدت متنوع‌سازی سبد کالابرگ الکترونیکی براساس شرایط جغرافیایی و منطقه‌ای مطابق الگوی مصرف، انگیزه برای تخلیفات خرید خارج سبد را کاهش می‌دهد. اما برای افق زمانی طولانی‌مدت منطقی‌تر آن است که به جای تسویه در پایان زنجیره، یک سازوکار اعتباری در کل زنجیره شکل گیرد. به این معنا که اعتبار یارانه‌ای ابتدا به خانوار اختصاص یابد و با خرید کالا به فروشنده منتقل شود، سپس فروشنده آن را برای تأمین کالا به توزیع‌کننده و توزیع‌کننده نیز به تولیدکننده یا واردکننده انتقال دهد و در نهایت دولت اعتبار یارانه‌ای را در مبدأ زنجیره تسویه کند. در چنین حالتی، فروشگاه تنها برای عرضه کالاهای اساسی اعتبار دریافت می‌کند و بنابراین انگیزه‌ای برای فروش خارج از سبد یا تخلیفات وجود نخواهد داشت.

۱۰. جمع‌بندی

رضایت عمومی از اجرای طرح کالابرگ الکترونیکی و شرایط نامطلوب تغذیه و مصرف کالری در ایران نشان‌دهنده اهمیت و ضرورت تداوم این طرح در راستای بهبود شرایط تغذیه و مصرف در کشور است. افزایش یارانه کالابرگ توانسته کفایت نسبی برای خانوارها ایجاد کند و این موضوع مهم‌ترین دلیل برای ادامه این طرح تا زمان رفع نااطمینانی‌های اقتصادی است. با این حال، بار مالی قابل توجه اجرای طرح و نبود منابع پایدار و مستمر برای تأمین هزینه‌های آن، از چالش‌های اصلی و بنیادی این طرح به‌شمار می‌رود که ادامه اجرای آن را با ابهام مواجه کرده است. یکی از ضرورت‌های اصلاح این طرح، بازنگری در گروه‌های هدف با تفکیک فقرا و اقشار متوسط است. این تفکیک امکان طراحی حمایت‌های متناسب با شرایط هر گروه را فراهم می‌کند، به‌ویژه برای فقرای شدید که با چالش جدی کمبود کالری و تغذیه ناکافی مواجه‌اند. این اقدام گام مثبتی برای تشخیص اولویت برای حمایت از گروه‌های نیازمند و فقیرترین فقرا به جای حمایت‌های همگانی است که باعث می‌شود ضمن کاهش هزینه‌های طرح، کارایی طرح در فقرزدایی نیز افزایش یابد. این اقدام در کنار تلاش برای تأمین منابع مورد نیاز طرح به شکل پایدار، شرط ادامه اجرای طرح است. به‌منظور پایداری مالی طرح، می‌توان از ظرفیت‌های ماده (۴۵) قانون مالیات بر ارزش افزوده برای اتصال هزینه‌های طرح به منابع پایدار بهره گرفت. این اقدام می‌تواند به کاهش فشار مالی و تضمین تداوم طرح کمک کند. از سوی دیگر، پایگاه اطلاعات رفاه ایرانیان هر چند تنها مرجع اطلاعاتی موجود برای شناسایی نیازمندان است، اما به دلیل نقص در داده‌ها، به‌تنهایی ابزار مناسبی برای سیاستگذاری حمایتی محسوب نمی‌شود. این کاستی‌ها ایجاب می‌کند که از روش‌های جایگزین مانند ظرفیت‌های شناسایی سایر نهادها و گروه‌های مردمی استفاده شود تا دقت شناسایی مشمولان افزایش یابد.

با توجه به چالش‌های مطرح شده و ارزیابی دیدگاه‌های مردمی درباره نقاط قوت و ضعف طرح کالابرگ، می‌توان نقشه راهی برای اصلاح این طرح ارائه داد. این نقشه راه با هدف بهبود کارایی طرح در فقرزدایی و ارتقای سطح تغذیه و مصرف کالری در کشور تدوین شده است. جدول ۵ ضمن شناسایی هر چالش و تعیین متولی مربوطه، راهکارهای مناسب و اقدامات لازم برای رفع چالش‌ها را به صورت ساختار یافته ارائه کرده است.

جدول ۵. جمع‌بندی و پیشنهادهای اصلاح طرح کالابرگ الکترونیک

چالش	راهکار	دستگاه مسئول اصلی	اقدامات مورد نیاز
۱. بار مالی طرح قابل توجه و بالاتر از توان دولت است.	ایجاد تمرکز طرح بر فقرای شدید	وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، سازمان برنامه و بودجه	- تفکیک برنامه مرتبط با فقرای شدید از سایر گروه‌های هدف و تضمین تداوم طرح برای فقرای شدید - تضمین افزایش سالیانه اعتبار کالابرگ فقرای شدید دست‌کم به میزان افزایش مالیات بر ارزش افزوده پرداختی سه دهک پایین درآمدی
۲. دهک‌بندی خانوارها به‌تنهایی کارآمد نیست.	استفاده از ظرفیت‌های مردمی برای شناسایی و حمایت اصلاح دهک‌بندی خانوارها	کمیته امداد امام خمینی (ره) / وزارت رفاه	- استفاده از ظرفیت سمن‌ها و گروه‌های مردمی برای شناسایی و حمایت - تکمیل اطلاعات پایگاه اطلاعات رفاه ایرانیان - اصلاح شیوه دهک‌بندی خانوارها
۳. تأمین مالی طرح ناپایدار است.	استفاده از منابع پایدار نظیر مالیات بر ارزش افزوده دهک‌های پایین درآمدی	سازمان برنامه و بودجه	تخصیص سهم دولت از مالیات بر ارزش افزوده سه دهک پایین درآمدی (موضوع ماده (۴۵) مالیات بر ارزش افزوده)
۴. تخلف از اجرای طرح و خرید اقلام خارج از سبد قابل توجه است.	تکمیل گردش اعتبار یارانه در زنجیره تأمین کالاهای اساسی	وزارت صمت و وزارت جهاد کشاورزی	- ایجاد انگیزه برای فروشگاه‌ها برای مشارکت در طرح از طریق پیش‌بینی مشوق‌ها و جرائم مورد نیاز - ایجاد ساز و کار فنی لازم برای امکان انتقال اعتبار کالابرگ بین زنجیره عرضه - متنوع‌سازی سبد کالابرگ الکترونیک بر اساس شرایط جغرافیایی و منطقه‌ای مطابق الگوی مصرف محلی به‌منظور کاهش انگیزه تخلفات

منابع و مأخذ

- [۱] قانون بودجه سال ۱۴۰۱.
- [۲] قانون بودجه سال ۱۴۰۲.
- [۳] قانون بودجه سال ۱۴۰۳.
- [۴] قانون برنامه هفتم پیشرفت.
- [۵] قانون بودجه سال ۱۴۰۴.
- [۶] شهاب‌الدین فولادی مقدم (۱۴۰۳)، گزارش نظارتی ارزیابی طرح کالابرگ الکترونیکی، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۲۰۴۱۸.
- [۷] انستیتو تحقیقات تغذیه‌ای و صنایع غذایی کشور (۱۴۰۲)، سبد غذایی مطلوب برای جامعه ایرانی.
- [۸] سازمان هدفمندی یارانه‌ها و گزارش عملکرد وزارت رفاه.
- [۹] سنجش دیدگاه مشمولان کالابرگ درباره ابعاد مختلف طرح (۱۴۰۴)، مرکز افکارسنجی ملت، مرکز پژوهش‌های مجلس، شماره مسلسل ۲۱۰۷۹.
- [۱۰] آیین‌نامه و مصوبات اجرایی هیئت دولت، پایگاه ملی اطلاع‌رسانی قوانین و مقررات کشور.

گزیده سیاستی

اصلی‌ترین چالش طرح کالابرگ الکترونیک تأمین مالی پایدار است. با اینکه در اجرای طرح از ابتدا تاکنون، چالش‌ها و سردرگمی‌های زیادی وجود داشته، بر اساس نتایج نظر سنجی، مردم رضایت نسبی از اجرای طرح داشته‌اند.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵ ۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir